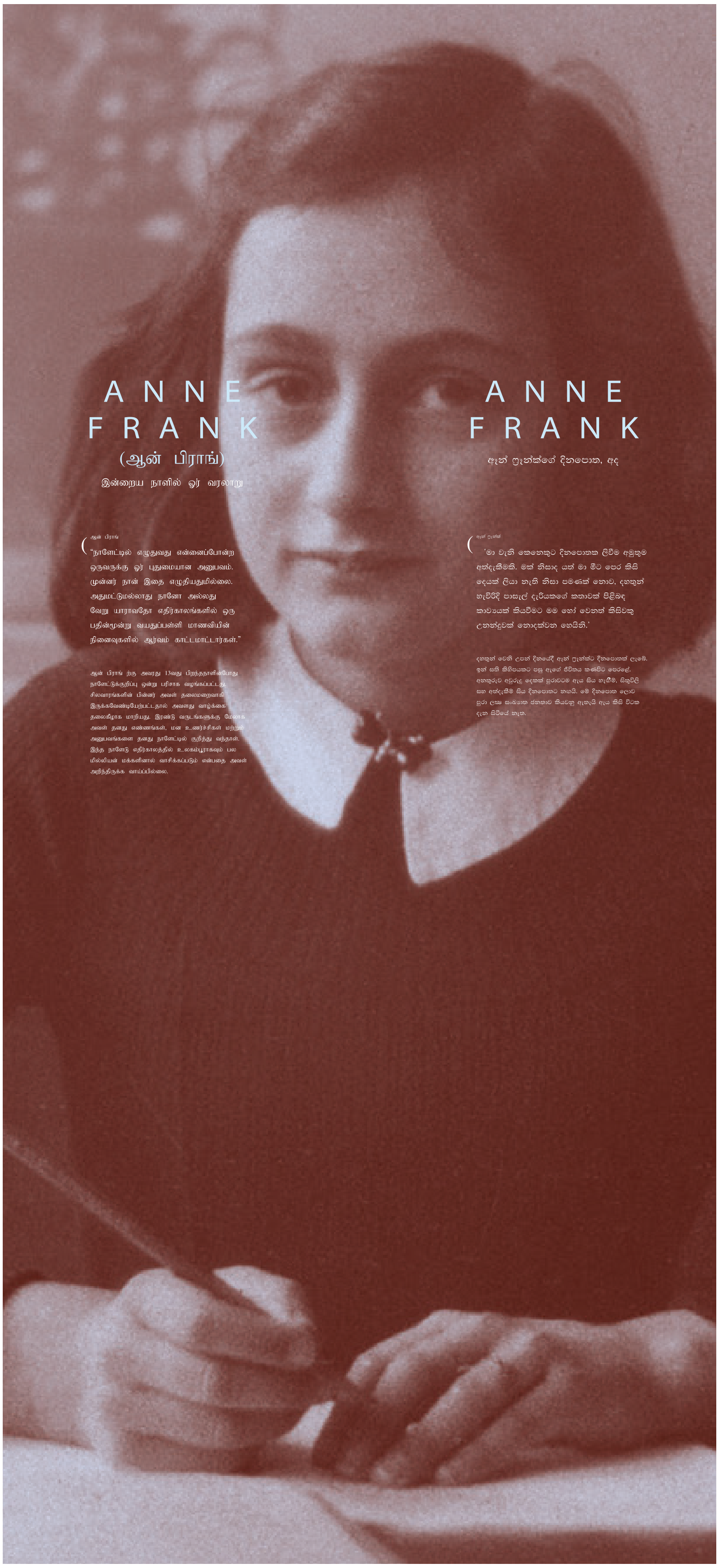

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්ගේ දිනපොත, අද

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්
'මා වැනි කෙනෙකුට දිනපොතක ලිවීම අමුතුම අත්දැකීමකි. මක් නිසාද යත් මා මීට පෙර කිසි දෙයක් ලියා නැති නිසා පමණක් නොව, දහතුන් හැවිරිදි පාසැල් දැරියකගේ කතාවක් පිළිබඳ කාව්‍යයක් කියවීමට මම හෝ වෙනත් කිසිවකු උනන්දුවක් නොදක්වන හෙයිනි.'

දහතුන් වෙනි උපන් දිනයේදී ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්ට දිනපොතක් ලැබේ. ඉන් සති කිහිපයකට පසු ඇගේ ජීවිතය කණපිට පෙරළේ. අනතුරුව අවුරුදු දෙකක් පුරාවටම ඇය සිය හැඟීම්, සිතුවිලි සහ අත්දැකීම් සිය දිනපොතට නඟයි. මේ දිනපොත ලොව පුරා ලක්‍ෂ සංඛ්‍යාත ජනතාව කියවනු ඇතැයි ඇය කිසි විටක දැන සිටියේ නැත.

'මා උපන්නේ 1929 ජූනි 12වනදායි'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්*
'මා දුටු වඩාත්ම උත්කෘෂ්ටම පියා වූ මගේ පියා තමාට අවුරුදු තිස් හයක්ද, මවට අවුරුදු විසි පහක්ද වන තෙක් ඇය හා විවාහ වූයේ නැත. මගේ සොයුරිය මාගෝ, ජර්මනියේ ප්‍රධාන නගරයක් වූ ෆ්‍රෑන්ක්ෆර්ට්හි 1926දී උපත ලැබුවාය. මම 1929 ජූනි 12වන දින උපත ලැබීමි.'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්, ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් සහ එඩිත් ෆ්‍රෑන්ක් හොලන්ඩර්ගේ දෙවන දියණියයි. ෆ්‍රෑන්ක් සහ හොලන්ඩර් පවුල් පරම්පරා ගණනාවක් තිස්සේ ජර්මනියේ ජීවත් වූහ. ෆ්‍රෑන්ක් පවුල ස්වාධීන යුදෙව් ජාතිකයෝය. ඔවුන් යුදෙව් දහම හා බැඳීමකින් යුක්ත වුවද දැඩි අනුගාමිකයෝ නොවූහ. 1930 සිටි ජර්මානු ජනගහණයෙන් 1% ක් පමණ එනම් මිලියන භාගයක් පමණ යුදෙව් ජාතිකයෝ වූහ.

1 ඇන්ගේ දෙමාපියන්ගේ විවාහ මංගල්‍යය, 1925 මැයි 12.
2 ජර්මානු නිලධාරීන් වූ, ඇන්ගේ පියා (වම) සහ ඇගේ බාප්පා වූ රොබට් පළමු ලෝක යුද්ධ කාලයේදී (1914 * 1918).
3 හෙදියක වූ ඇන්ගේ මිත්තණිය වූ ෆ්‍රෑන්ක් පළමු ලෝක යුද්ධ කාලයේ, හමුදා රෝහලකදී.

ජර්මන් අර්බුදය

1918 ජර්මනිය පරාජයට පත්වීමත් සමඟ පළමු ලෝක යුද්ධය සමාප්තියට පත් වේ. වර්සේලිස් සම්මුතියට යුද්ධය අවසානයේදී අත්සන් තබන අතර එයින් ජර්මනියට දැඩි වන්දි පනවයි. දස ලක්ෂ ගණනකට රැකියා අහිමිව අන්ත දිළිඳු භාවයට තල්ලු කර දමන ලදී. උද්ධමනය පාලනය කළ නොහැකි තත්ත්වයට පත් වේ. 1923 වන විට මුදලේ වටිනාකමක් නොමැති තරම්ය. බොහෝ ජර්මානුවන් කෝපාවිෂ්ඨව සිටිති. 1929දී ලෝකයම විශාල ආර්ථික අර්බුදයකට පත් වන අතර විශේෂයෙන් ජර්මනියට දැඩි ලෙස පහර වැදේ. ඇඩොල්ෆ් හිට්ලර්ගේ නායකත්වයෙන් යුත් අන්තවාදී කුඩා දේශපාලන පක්ෂයක් වන NSDAP (National Socialist German Workers Party) පක්ෂය, ජර්මනියේ සහ ලෝකයේ ගැටළු සියල්ල වෙනුවෙන් යුදෙව්වන්ට දෝෂාරෝපණය කරයි. විරැකියාවත් දුප්පත්කමත් නිසා ඇතිවූ ප්‍රශ්නවලට තමා සතුව විසඳුම් ඇති බවද හිට්ලර් කියයි.

1 1932 බර්ලිනයේ රිෂ්ටාග් පාර්ලිමේන්තු ගොඩනැගිල්ලේ වර්සේල්ස් සම්මුතියට එරෙහිව පෙළපාලියක්.
2 දිළිඳු බවෙන් පෙළෙන දරුවන් සඳහා මුදල් එකතු කරයි, 1920.
3 නොවටිනා බැංකු නෝට්ටු ගොඩක් සමඟ සෙල්ලම් කරන ළමයින්, 1923
4 නර්ම්බර්ග්හි වාර්ෂික රැළියකට සහභාගී වන හිට්ලර්, 1927. ජර්මනියේ ප්‍රශ්නවලට හේතුව යුදෙව්වන් බව ඔහු නැවත නැවත කියයි.
5 හිට්ලර් පහත පරිදි ජනතාව ආකර්ෂණය කර ගනියි. 1930දී, ජර්මානුවන්ගෙන් 18.3%ක් නාසි පක්ෂයට (හිංඡ) ඡන්දය දෙයි.

'මට අවුරුදු හතරක් වන තෙක් අපි ෆ්‍රෑන්ක්ෆ'ර්ට්හි වාසය කළෙමු'

දුඹුරු කමිස
'1932 මුල් කාලයේ දී ස්ටෝම් හමුදා (දුඹුරු කමිස) පහත ගී ගයමින් පැමිණියහ'. යුදෙව්වන්ගේ ලේ පිහියෙන් ගලා යන විට'... මම මෙය වහාම මගේ බිරිඳ සමඟ සාකච්ඡා කළෙමි. අපි මෙහෙ ඉන්නේ කොහොමද?' (ඔටෝෆ්‍රෑන්ක්)

ඔටෝ සහ එඩිත් සිය අනාගතය ගැන බොහෝ බියකින් පසුවෙති. නාසිහු බලයෙන්ද ම්ලේච්ඡත්වයෙන්ද වර්ධනය වෙමින් සිටිති. ඔටෝ වැඩ කරන බැංකුවේද සිදුවන දේ තවත් නරක අතට පත් වෙමින් ඇත. ආර්ථික අර්බුදයක් ඇති වීමට තවත් දේ අවශ්‍ය වන්නේ නැත. ඔටෝ සහ ඊඩිත්ට පලා යාමට අවශ්‍ය විය. නව ජීවිතයක් ආරම්භ කළ හැකි වෙනත් රටක් වේදැයි ඔවුහු කල්පනා කරති. දෙමාපියන්ගේ කණසල්ල ගැන මාගෝට සහ ඇන්ට කිසිවක් නොවැටහේ.

1 ඇන්, මාගෝ සහ පියා, 1931.
2 1933 ඔක්තෝබර් මස ඇන් සහ මාගෝ සිය ආච්චි වූ හොලන්ඩර් සමඟ ලන්දේසි දේශ සීමාව ආසන්නයේ ආචන්හි (ජර්මනියේ) සිටියහ.
3 ඇන්, ජූලි 1933.
4 මාගෝ ෆ්‍රෑන්ක් 1929 දී. සිය සොයුරිය වූ ඇන් උපදින විට ඇගේ වයස අවුරුදු තුනකි.

හිට්ලර් මැතිවරණය ජයග්‍රහණය කරයි

1932 වන විට ජර්මානුවන් මිලයන 6ක් විරැකියාවෙන් පෙළෙති. ජර්මානුවන් වැඩි වැඩියෙන් අන්තවාදී සහ ප්‍රජාතාන්ත්‍ර විරෝධී පක්ෂවලට ආකර්ෂණය වෙති. කොමියුනිස්ට්වාදීන් සහ ජාතික සමාජවාදීන් යන දෙපිරිසම සමාජයේ සියලු ප්‍රශ්වලට ඇති එකම විසඳුම තමන් සතු බව කියා සිටිති. දේශපාලන වෙනස්කම් බොහෝ විට වීදි සටන් බවට පත් වෙයි. NSDAP පක්ෂය මෙම භීෂණය තම වාසියට හරවා ගනියි. 1932 නොවැම්බර් වන විට 33.1%ක ඡන්ද ජයග්‍රහණය කරන ඔවුහු පාර්ලිමේන්තුවේ විශාලතම පක්ෂය බවට පත් වේ.

1 හිට්ලර් - අපේ අවසන් බලාපොරොත්තුව භීෂ් පක්ෂ මැතිවරණ පෝස්ටරය, 1932.

2 1932 වර්ෂයේ බර්ලිනයේ දිළිඳු ප්‍රදේශයක්. කොමියුනිස්ට් සහ ජාතික සමාජවාදීන් එකම වීදියේ වාසය කරති. තාප්පවල මෙසේ ලියා ඇත. 'අපේ දරුවන් මෙතැන නාස්ති වෙමින් සිටිති'.

3 මෙම 1932 ඡායාරූපෙයේ හිට්ලර්ව අනුගාමිකයින් වට කර ගෙන සිටිති.

4 1932 වන විටද නාසින්ට බොහෝ විරුද්ධවාදීන් සිටිති. මේ NSDAP පක්ෂ විරෝධී පෙළපාලියකි.

5 හැනොවර්හි සේවා නියුක්ති කාර්යාලය අසළ පෙළ ගැසී සිටින විරැකියාවෙන් පෙළෙන ජනතාව. වැටේ ලියා ඇත්තේ 'හිට්ලර්ට ඡන්දය දෙන්න' යනුවෙනි.

'මා වටා ලෝකය බිඳ වැටුණි'

:ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්*
මා වටා ලෝකය බිඳ වැටුණි... මට ප්‍රතිවිපාක වලට මුහුණ දීමට සිදුවිය. මෙයින් මා දැඩි සිත් වේදනාවට පත් වුනද ජර්මනිය යනු ලෝකයම නොවන බව වටහා ගත් මම සදහටම පිටත් වුනෙමි.'

1933 ජනවාරි 30 වන දින හිට්ලර් ජර්මනියේ චාන්සලර් බවට පත් වේ. නව නායකයෝ ඉක්මණින්ම සිය නියම අරමුණු ලොවට පැහැදිලි කරති. පළමු යුදෙව් විරෝධී නීති හඳුන්වා දෙනු ලබන අතර ජර්මනියේ යුදෙව්වන්ට හිංසා කිරීම අප්‍රමාදවම ඇරඹේ.

ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්ට ජර්මනිය හැර යාමට කාලය පැමිණ ඇත. ව්‍යාපාරික සබඳතා ඇති නෙදර්ලන්තයේ රැකියාවක් සොයා ගැනීමට ඔහු උත්සාහ කරයි. සෙවීම සාර්ථක වන අතර ෆ්‍රෑන්ක් පවුල ඇම්ස්ටර්ඩෑම් වෙත සංක්‍රමණය වෙති.

1 ඔටෝ සංක්‍රමණය සඳහා කටයුතු පිළියෙළ කරන අතර ඈන් සහ මාගෝ සිය මව සහ මිත්තණිය සමඟ ආචන්හි (ජර්මනියේ) හොලන්ඩර් නිවසෙහි වාසය කරති.

2 1933 ජනවාරි 30 වන දින ඇඩොල්ෆ් හිට්ලර් ජර්මනියේ චාන්සලර් බවට පත් වේ.

3 යුදෙව්වන්ට එරෙහිව නාසීන්ගේ ප්‍රචණ්ඩත්වය ජාත්‍යන්තර මාධ්‍යයන්හි පුළුල්ව වාර්තා කෙරේ. එහෙත් මෙය හුදෙක් යුදෙව්වන්ගේ ප්‍රචාරයක් බව නාසීහු කියා සිටිති. 1933 අප්‍රේල් 1 වන දින ඔවුහු යුදෙව් නීතිඥයන්, වෛද්‍යවරුන්, සාප්පු සහ දෙපාර්තමේන්තු ගබඩා වර්ජනය කිරීම අරඹති.

4 ඈන්, එඩිත් සහ මාගෝ ෆ්‍රෑන්ක්, 1933 මාර්තු 10 වන දින. ෆ්‍රෑන්ක්ෆර්ට්හි (ජර්මනියේ) ටයිට්ස් දෙපාර්තමේන්තු ගබඩාවේ තිබූ ඡායාරූප ශාලාවේ බර කිරාගෙන ඒ අනුව පාස්පෝට් ඡායාරූපය ලබා ගත හැකි විය.

ඒකාධිපතිවාදය

NSDAP පක්ෂය යුදෙව්වන් කොන් කරනවා පමණක් නොව ඔවුන්ගේ දේශපාලන විරුද්ධවාදීන් බවටද පත් වේ. කොමියුනිස්ට් සහ සමාජ ප්‍රජාතාන්ත්‍රවාදීන්ට විශේෂයෙන්ම හිංසා කරන අතර ඔවුහු දේශපාලන හිරකරුවන් වශයෙන් රඳවා තබන ලදී. සමහර කලා, සාහිත්‍ය සහ සංගීත කෘති තහනම් කෙරෙන අතර විදිවලදී පොත් පුළුස්සා දමනු ලැබේ. බොහෝ ලේඛකයෝ, කලාකරුවෝ සහ විද්‍යාඥයෝ විදේශගත වෙති. ප්‍රජාතාන්ත්‍රවාදය නැති කර දමනු ලැබේ. යුදෙව් ජාතික සිවිල් සේවකයින් සහ ගුරුවරුන් සේවයෙන් පහ කෙරේ.

1 බර්ලිනයේ NSDAP විදුලි පන්දම් පෙළපාලියක්, 1933.
2 1933 මාර්තු 23 දින හිට්ලර්ට ප්‍රජාතාන්ත්‍රික අනුමැතියක් රහිතව රට පාලනය කිරීමට ඉඩ දීමට පක්ෂව පාර්ලිමේන්තුව ඡන්දය ප්‍රකාශ කරයි. දැනටමත් අත් අඩංගුවට ගෙන නැති හෝ පැන ගිය නැති සමාජ ප්‍රජාතාන්ත්‍රික පාක්ෂිකයන් පමණක් විරුද්ධව ඡන්දය ප්‍රකාශ කරති. කොමියුනිස්ට් පක්ෂය දැනටමත් තහනම් කර ඇත.
3 1933 මැයි මස සිදු වූ ප්‍රසිද්ධ පොත් ගිනි තැබීමක්. බොහෝ අය යුදෙව්වන් වූ මේවායෙහි කර්තෘවරු 'ජර්මානු නොවන' ලෙස හංවඩු ගසනු ලැබේ.
4 නායකයාණෙනි, අපි ඔබව අනුගමනය කරමු! සියල්ලෝම එකඟ වෙති. 1933 මැද භාගය වන විට සියලු දේශපාලන පක්ෂ තහනම් කෙරේ. අවසර දී ඇති එකම පක්ෂය වන්නේ NSDAP ය.
5 දේශපාලන විරුද්ධවාදීන් රැස් වේ, 1933 මාර්තු.

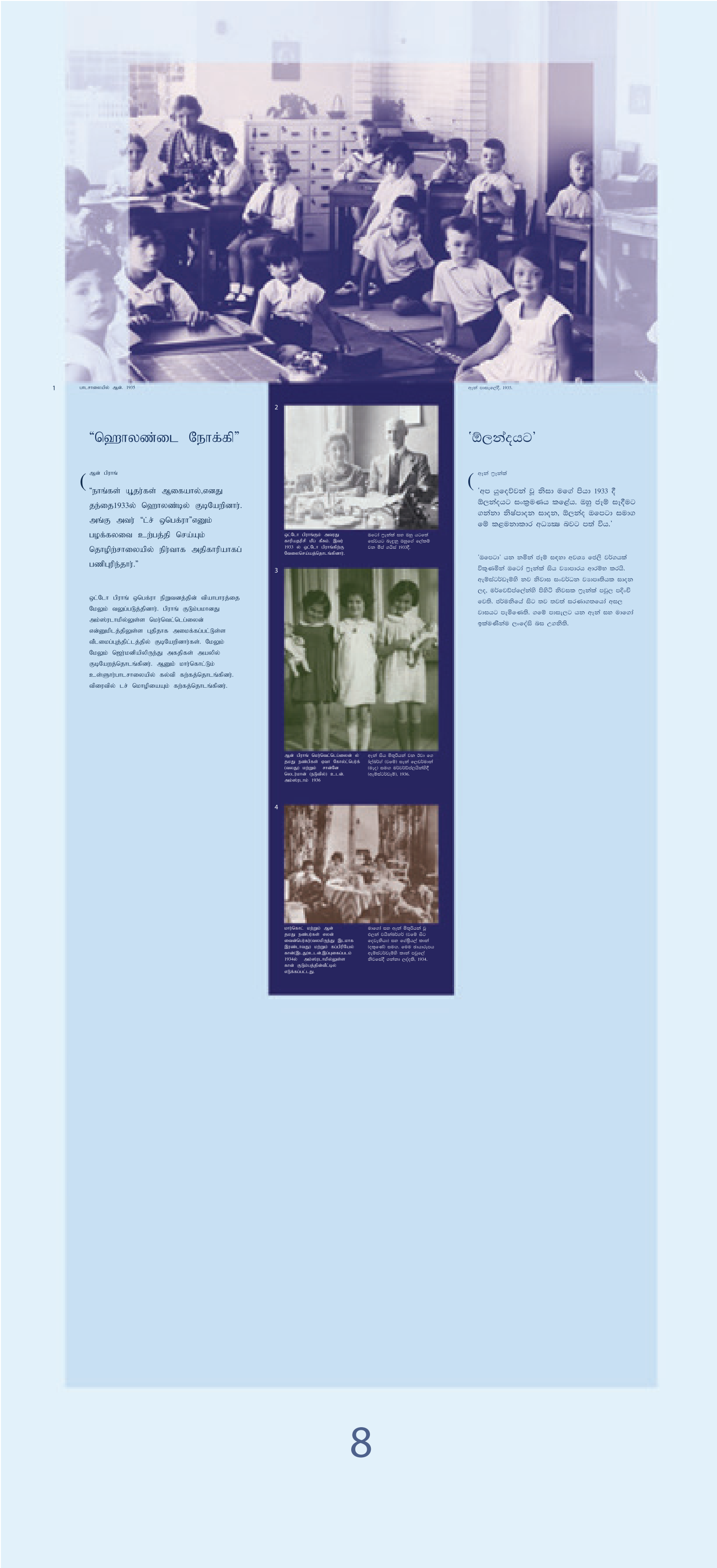

'ඕලන්දයට'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්
'අප යුදෙව්වන් වූ නිසා මගේ පියා 1933 දී ඕලන්දයට සංක්‍රමණය කළේය. ඔහු ජෑම් සෑදීමට ගන්නා නිෂ්පාදන සාදන, ඕලන්ද ඔපෙටා සමාග මේ කළමනාකාර අධ්‍යක්ෂ බවට පත් විය.'

'ඔපෙටා' යන නමින් ජෑම් සඳහා අවශ්‍ය ජෙලි වර්ගයක් විකුණමින් ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් සිය ව්‍යාපාරය ආරම්භ කරයි. ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි නව නිවාස සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියක සාදන ලද, මර්වෙඩ්ප්ලේන්හි පිහිටි නිවසක ෆ්‍රෑන්ක් පවුල පදිංචි වෙති. ජර්මනියේ සිට තව තවත් සරණාගතයෝ අසල වාසයට පැමිණෙති. ගමේ පාසැලට යන ඇන් සහ මාගෝ ඉක්මණින්ම ලංදේසි බස උගනිති.

1 ඇන් පාසැලේදී, 1935.
2 ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් සහ ඔහු යටතේ සේවයට බැඳුනු ඔහුගේ ලේකම් වන මීප් ගයිස් 1933දී.
3 ඇන් සිය මිතුරියන් වන ඊවා ගෝල්බර්ග් (වමේ) සෑන් ලෙඩර්මාන් (මැද) සමඟ මර්වර්ඩ්ප්ලයින්හිදී (ඇම්ස්ටර්ඩෑම්), 1936.
4 මාගෝ සහ ඇන් මිතුරියන් වූ එලන් වයින්බර්ගර් (වමේ සිට දෙවැනියා) සහ ගේබ්‍රියල් කාන් (දකුණේ) සමඟ. මෙම ඡායාරූපය ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි කාන් පවුලේ නිවසේදී ගන්නා ලද්දකි, 1934.

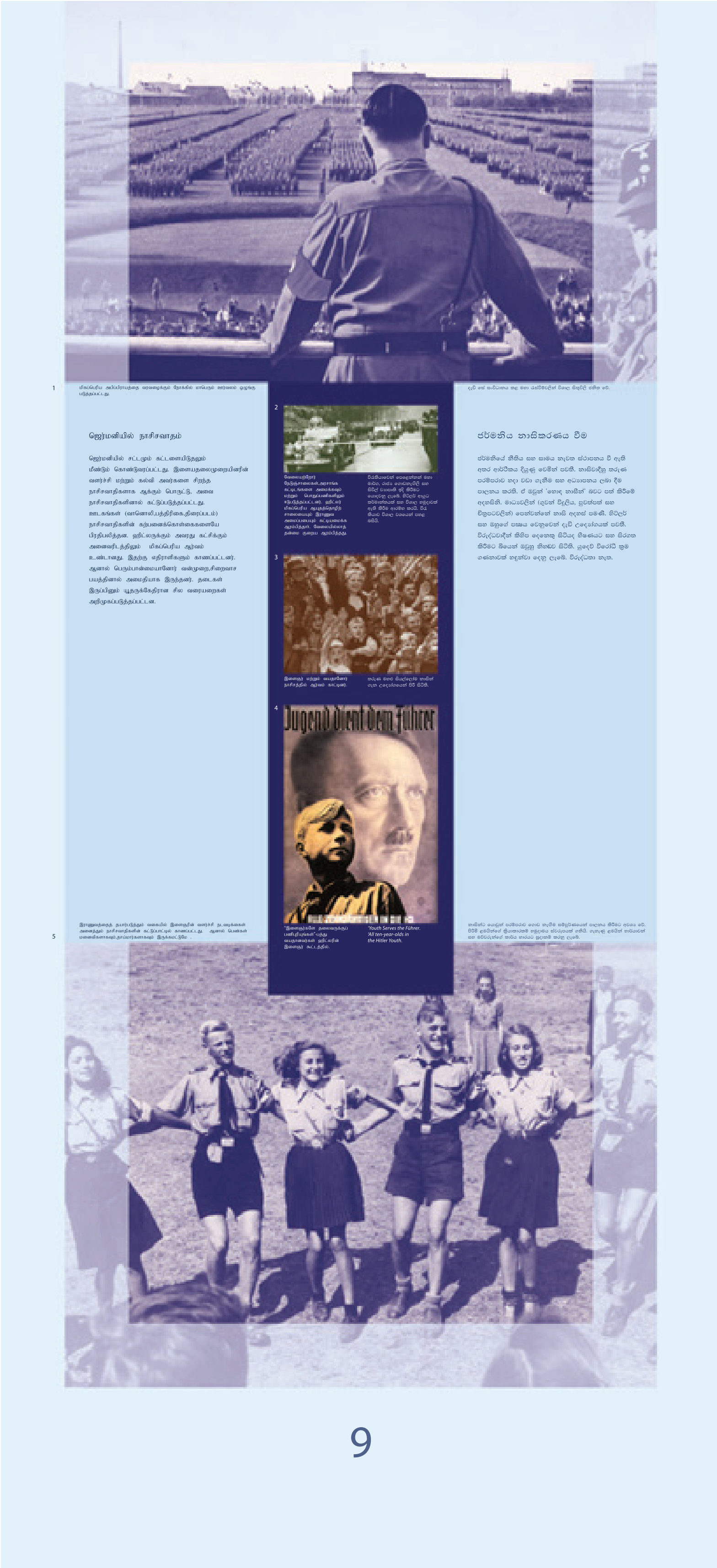

ජර්මනිය නාසිකරණය වීම

ජර්මනියේ නීතිය සහ සාමය නැවත ස්ථාපනය වී ඇති අතර ආර්ථිකය දියුණු වෙමින් පවතී. නාසිවාදීහු තරුණ පරම්පරාව හදා වඩා ගැනීම සහ අධ්‍යාපනය ලබා දීම පාලනය කරති. ඒ ඔවුන් 'හොඳ නාසීන්' බවට පත් කිරීමේ අදහසිනි. මාධ්‍යවලින් (ගුවන් විදුලිය, පුවත්පත් සහ චිත්‍රපටවලින්) පෙන්වන්නේ නාසි අදහස් පමණි. හිට්ලර් සහ ඔහුගේ පක්ෂය වෙනුවෙන් දැඩි උද්යෝගයක් පවතී. විරුද්ධවාදීන් කිහිප දෙනෙකු සිටියද භීෂණයට සහ සිරගත කිරීමට බියෙන් ඔවුහු නිහඬව සිටිති. යුදෙව් විරෝධී ක්‍රම ගණනාවක් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ. විරුද්ධතා නැත.

1 දැඩි සේ සංවිධානය කළ මහා රැස්වීම්වලින් විශාල සිතුවිලි ජනිත වේ.
2 විරැකියාවෙන් පෙළෙන්නන් මහා මාර්ග, රාජ්‍ය ගොඩනැඟිලි සහ සිවිල් ව්‍යාපෘති ඉදි කිරීමට යොදවනු ලැබේ. හිට්ලර් ආයුධ කර්මාන්තයක් සහ විශාල හමුදාවක් ඇති කිරීම ආරම්භ කරයි. විරැකියාව විශාල වශයෙන් පහළ බසියි.
3 තරුණ මහළු සියල්ලෝම නාසීන් ගැන උද්‍යෝගයෙන් පිරී සිටිති.
4 *'Youth Serves the Führer.*
'All ten-year-olds in the Hitler Youth.
5 නාසීන්ට යොවුන් පරම්පරාව ගොඩ නැගීම් සම්පූර්ණයෙන් පාලනය කිරීමට අවශ්‍ය වේ. පිරිමි ළමයින්ගේ ක්‍රියාකාරකම් හමුදාමය ස්වරූපයක් ගනියි. ගැහැණු ළමයින් භාර්යාවන් සහ මව්වරුන්ගේ කාර්ය භාරයට සූදානම් කරනු ලැබේ.

'මේ ඉන්නේ□ ඇන්□ හැන් සහ සැන්'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්
'හැන් සහ සැන් මගේ හොඳම මිතුරියන් දෙදෙනා විය. අප එකට සිටිනවා දුටු අය 'මෙන්න ඇන්, හැන් සහ සැන්.' යනුවෙන් පැවසූහ.

හැනා ගොස්ලර් සහ සැන් ලෙඩර්මාන් දෙදෙනාම යුදෙව්වන් වූ අතර බර්ලිනියේ සිට පැමිණි අය වූහ. සරණාගත රැල්ල එන්න එන්නම වැඩි වෙයි. ජර්මනියේ සිට පළා ආ ජනතාව වැඩි වැඩියෙන් ඇන් සිටින ප්‍රදේශයේ වාසයට පැමිණියහ. ඇන්ගේ පංතියේ ළමයින්ගෙන් භාගය වැඩියෙන් යුදෙව්වන් වූහ.

1 ඇන්, සිය මිතුරියන් සමඟ වැලි පෙට්ටියක, 1937. හැනා වමේද, සැන් දකුණේද සිටිති.
2 ඇන මාගෝ
3 ඇන් ඇම්ස්ටර්ඩෑම් ආසන්නයේ, නගරයේ ළමයින් සඳහා වූ ගිම්හාන කඳවුරක 1937.
4 ඇන්ගේ පංතියේ යුදෙව් ළමයින් ගණනාවක් සිටින අතර බොහෝ අය පැමිණ ඇත්තේ ජර්මනියෙනි.

ජාතිය පිළිබඳ නීති

1935දී 'ජාතිය පිළිබඳ නීති' හඳුන්වා දෙනු ලැබේ. දැන් ඊනියා 'ජර්මන් ලේ' තිබෙන අයට සම්පූර්ණ පුරවැසිභාවය ලබා ගත හැක. අනෙක් සියල්ලන්ට ඇත්තේ අඩු අයිතිවාසිකම්ය. හිට්ලර්ගේ පරමාදර්ශය වන්නේ 'ජාතියක් වශයෙන් පවිත්‍ර වූ ජර්මන් ජනතාවකි. ඔහුට අනුව ජර්මනියේ 'ආර්ය ජාතිය' අනෙක් සියලු ජාතීන්ට වඩා උසස්ය. නාසිහු යුදෙව් ජාතිකයන් පහත් ලෙස පමණක් නොව භයානක ලෙසද දකිති. 'යුදෙව්වන්' ඊනියා 'ආර්ය ජාතිය' විනාශ කිරීමෙහි කුමන්ත්‍රණයක ලොව පුරා නිරතව සිටින බවට වූ මුලාවක ඔවුහු වැටී සිටිති. යුදෙව් ජනතාව වැඩි වැඩියෙන් සීමාවන්ට ලක් වේ. ඒ එකම අරමුණක් ඉටු කිරීමටයි, ඒ යුදෙව්වන්, යුදෙව් නොවූ ජනයාගෙන් වෙන් කිරීමයි.

1 ජනතාව 'ජාතීන්' අනුව බෙදිය හැකි බවත් තමා අයත් 'ආර්ය ජාතිය' උසස් බවත් නාසීහු විශ්වාස කරති. ළමයකු 'ජාතියක විශේෂ ලක්‍ෂණ' පිළිබඳ පරීක්‍ෂාවට ලක් වෙමින්.

2 පාසැල් ළමයින්ට 'ජාතිවාදී අධ්‍යයනය' පිළිබඳ පාඩම් කියා දෙනු ලැබේ.

3 'ජාතිය දුර්වල වීම' වැළැක්වීමට ආබාධිත පුද්ගලයන් මරා දැමීමට හිට්ලර් ආඥාවක් නිකුත් කරයි. මරා දැමූ 80,000ක් ආබාධිතයන් අතර මේ දැරියද වෙයි.

4 නාසිහු කළු ජාතිකයන්ද 'පහත්' ලෙස සලකති. 1930 දී ජර්මනියේ කළු ජාතිකයෝ 20,000ක් පමණ ජීවත් වෙති. 1937 දී කළු ළමයින් 385ක් රහසේම වන්ද්‍යාකරණයට පත් කරනු ලැබේ.

5 රෝමා (අභිකුණ්ටක) ළමයින් තිස් නව දෙනෙක් ජර්මනියේ මල්ෆින්ජන් නගරයේ ශාන්ත ජෝශප් ෆ්ලේග සායනයේ ඊනියා ජාතිවාදී අධ්‍යයන වලට ගෙන එනු ලැබේ. 1944 දී අවුට්ස්විච් වෙත ගෙන එන ළමයින්ගෙන් බහුතරය ගෑස් කුටිවල මරා දමනු ලැබේ. අනෙක් අයව වෛද්‍ය පර්යේෂණවලට බලෙන්ම යොදා ගනු ලැබේ. දිවි ගලවා ගන්නේ හතර දෙනෙකු පමණි.

'අපේ ජීවිතවල සාංකාව නොතිබුණා නොවේ'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'අපේ ඥාතීන් හිට්ලර්ගේ යුදෙව් විරෝධී නීතිවලින් පීඩා විඳිමින් සිටියහ. එනිසා අපේ ජීවිතවල සාංකාව නොතිබුණා නොවේ. 1938 සිදුවූ වධ බන්ධනවලින් පසු මගේ මාමලා දෙදෙනෙකු (මවගේ සහෝදරයෝ) ජර්මනියෙන් පැන ගියහ. ඔවුහු උතුරු ඇමෙරිකාවේ ආරක්ෂිතව රැකවරණ ලබා ගත්හ. මගේ වැඩිමහල්ම මිත්තණිය අප සමඟ වාසය කිරීමට පැමිණියාය. ඒ වන විට ඇයට අවුරුදු හැත්තෑ තුනක් විය.'

ඔටෝ සහ එඩිත් ෆ්‍රෑන්ක් අනෙකුත් ජර්මානු සරණාගතයන් දැන ඇඳින ගනිති. ඔවුන්ට හර්මාන් සහ ඔගස්ටේ වැන් පෙල්ස් සහ ඔවුන්ගේ පුත් පීටර් සහ ෆ්‍රිට්ස් ෆෙෆර් හමුවෙති. සියල්ලෝම පසුව ඔවුන් සමඟ එකට සැඟවෙති. වැන් පෙල්ස් පවුල 1937දී ඔස්නාබෲක්වලින් පැන යයි. හර්මාන් වැන් පෙල්ස් ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ගේ ව්‍යාපාරයේ හවුල්කරුවෙකු බවට පත් විය. ඈන්ගේ මාමාවරු මෙන්ම ෆ්‍රිට්ස් ෆෙෆර්ද ජර්මනිය හැර ආවේ පළිඟු රාත්‍රියකට පසුවය.

1 ඈන් (වමේ සිට දෙවැනියා) 1940/1941 ශ්‍රීත ඍතුවේ, ඇම්ස්ටර්ඩෑම්, වොන්ඩර්පාක්හිදී. ඇය ෆිගර් ස්කේටිංවලට දැඩි සේ ආශා කළාය. මේ ඈන් ස්කේටිං කරනවා පෙන්වන ඉතිරිව ඇති එකම ඡායාරූපයයි.
2 ඈන්ගේ මිත්තණිය වන හොලන්ඩර් 1939 මාර්තු මස ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි ෆ්‍රෑන්ක් පවුල හා වාසයට පැමිණෙයි. ඇය 1942 දී මිය යයි.
3 පීටර් වැන් පෙල්ස් (මැද) ජර්මනියේ ඔස්නාබෲක්හිදී යුදෙව් බාල දක්ෂ පෝතක කඳවුරකදී සිය මිතුරන් සමඟ, 1936දී
4 ෆ්‍රිට් ෆ්‍රෙෆර් සිය යුදෙව් නොවන පෙම්වතිය වූ චාලට් කැලටා සමඟ. ජර්මනියේ, යුදෙව් සහ යුදෙව් නොවන ජාතිකයන් අතර විවාහ 1935 සිට තහනම් කර තිබුණි. නෙදර්ලන්තයද ජර්මන් නීතියට ගරු කළ හෙයින් ඔවුන්ට එහිදීද විවාහ විය නොහැකි විය.

යුදෙව්වන්ට වද හිංසා කිරීම ඇරඹේ

1938 නොවැම්බර් 9-10 දිනවල රාත්‍රියේ (ඊනියා 'පළිඟු රාත්‍රිය' හෙවත් වීදුරු කැඩුණු රාත්‍රිය) නාසින් විසින් යුදෙව්වන්ට එරෙහිව පහරදීම් මාලාවක් සංවිධානය කළහ. එක් රැයක භීෂණයෙන් යුදෙව් ශාලා 177 විනාශ කරන ලදි. යුදෙව් සාප්පු 7500ක් කුඩු කර යුදෙව්වන් 235ක් මරා දමන ලදි. 30,000ක් පමණ අත්අඩංගුවට ගෙන දේශපාලන සිර කඳවුරුවලට යවනු ලැබේ. අනතුරේ ස්වභාවය පැහැදිලි වන්නේ දැන් ය. යුදෙව්වන් ගණනාවක් ජර්මනියෙන් පැන යාමට තීරණය කරති. එහෙත් තව තවත් රටවල් සරණාගතයන්ට සිය දේශ සීමා වසා දමමින් සිටිති.

1 බෙල්ජියමේ ඇන්ඩ්වර්ප්හි 'ශා.ලූයිස්' වරායේ නැව්ගත වීමට සූදානමින් සිටින යුදෙව් සරණාගතයින්. 1939 ජූනි 17.

2 1938 නොවැම්බර් 10 වන දින උදෑසන, බර්ලිනයේ පොට්ස්ඩෑමර් වීදියේකඩා බිඳ දැමූ සාප්පුවක් පසු කර ගෙන යන පිරිස්. 'පළිඟු රාත්‍රිය' යන්නෙහි අරුත පාරවල්වල විසිරී ඇති වීදුරු කැබලිය

3 'පළිඟු රාත්‍රිය' රාත්‍රියෙන් පසු ජර්මනියේ ඔල්ඩන්බර්ග්හි අත් අඩංගුවට ගෙන ඇති යුදෙව්වන්.

4 බ්‍රිතාන්‍යයට පැමිණෙන යුදෙව් සරණාගත දරුවන්, 1938. එම රටට තවමත් ළමයින් භාර ගත් අවස්ථා ඇත. ඔවුන්ගෙන් බොහෝ අය නැවතත් සිය දෙමාපියන් නොදකිනු ඇත.

5 1938 නොවැමබර් 9-10 දින 'පළිඟු රාත්‍රියේ' ගිනි ගන්නා යුදෙව් ශාලාවක්.

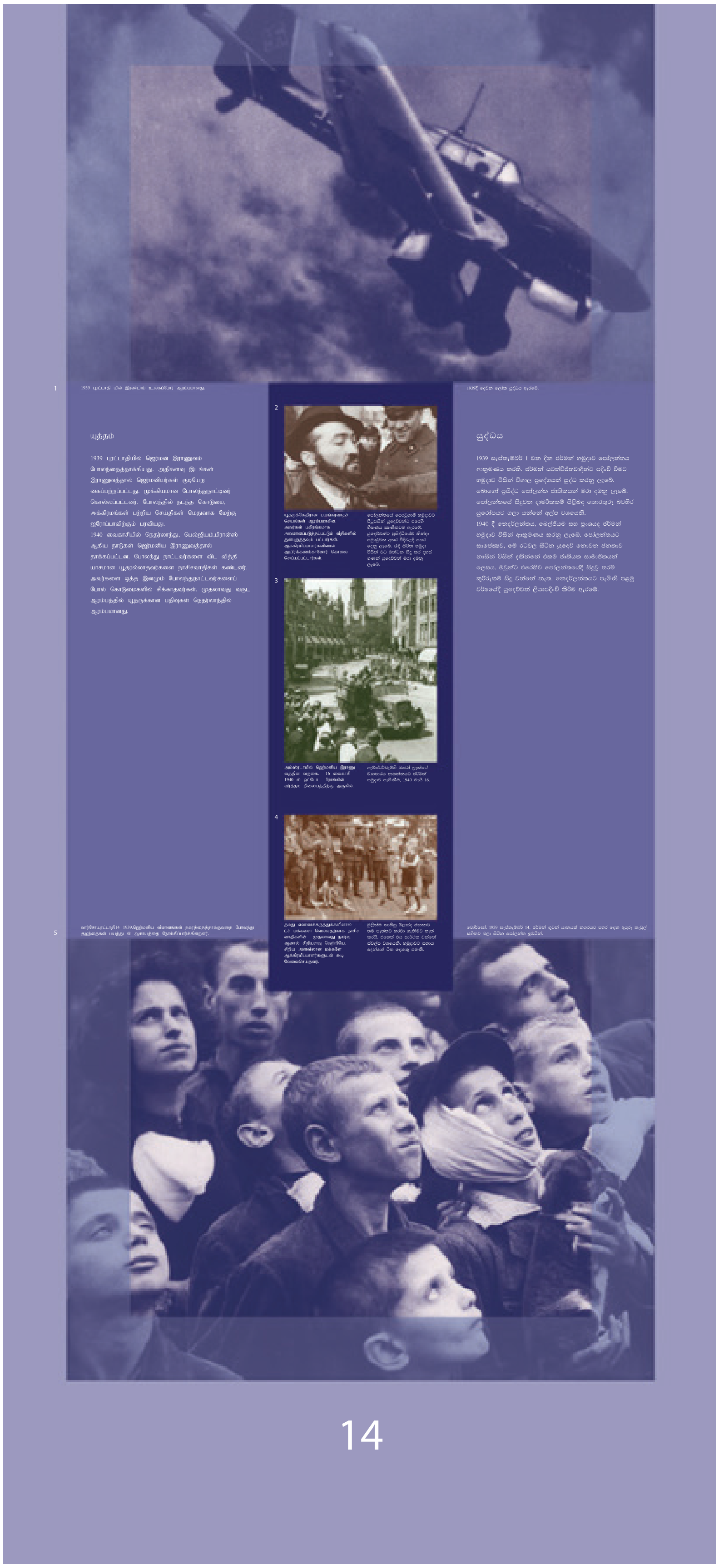

යුද්ධය

1939 සැප්තැම්බර් 1 වන දින ජර්මන් හමුදාව පෝලන්තය ආක්‍රමණය කරති. ජර්මන් යටත්විජිතවාදීන්ට පදිංචි වීමට හමුදාව විසින් විශාල ප්‍රදේශයක් සුද්ධ කරනු ලැබේ. බොහෝ ප්‍රසිද්ධ පෝලන්ත ජාතිකයන් මරා දමනු ලැබේ. පෝලන්තයේ සිදුවන දාමරිකකම් පිළිබඳ තොරතුරු බටහිර යුරෝපයට ගලා යන්නේ අල්ප වශයෙනි.
1940 දී නෙදර්ලන්තය, බෙල්ජියම සහ ප්‍රංශයද ජර්මන් හමුදාව විසින් ආක්‍රමණය කරනු ලැබේ. පෝලන්තයට සාපේක්ෂව, මේ රටවල සිටින යුදෙව් නොවන ජනතාව නාසින් විසින් දකින්නේ එකම ජාතියක සාමාජිකයන් ලෙසය. ඔවුන්ට එරෙහිව පෝලන්තයේදී සිදුවූ තරම් කුරිරුකම් සිදු වන්නේ නැත. නෙදර්ලන්තයට පැමිණි පළමු වර්ෂයේදී යුදෙව්වන් ලියාපදිංචි කිරීම ඇරඹේ.

1 1939දී දෙවන ලෝක යුද්ධය ඇරඹේ.
2 පෝලන්තයේ පෙරටුගාමී හමුදාවට පිටුපසින් යුදෙව්වන්ට එරෙහි භීෂණය ක්ෂණිකවම ඇරඹේ. යුදෙව්වන්ට ප්‍රසිද්ධියේම නින්දා පමුණුවන අතර වීදිවලදී පහර දෙනු ලැබේ. රැඳී සිටින හමුදා විසින් වධ බන්ධන සිදු කර දහස් ගණන් යුදෙව්වන් මරා දමනු ලැබේ.
3 ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ගේ ව්‍යාපාරය ආසන්නයට ජර්මන් හමුදාව පැමිණීම, 1940 මැයි 16.
4 මුලින්ම නාසීහු ඕලන්ද ජනතාව තම පැත්තට හරවා ගැනීමට තැත් කරයි. එහෙත් එය සාර්ථක වන්නේ ස්වල්ප වශයෙනි. හමුදාවට සහාය දෙන්නේ ටික දෙනකු පමණි.
5 වෝර්සෝ, 1939 සැප්තැම්බර් 14. ජර්මන් ගුවන් යානයක් නගරයට පහර දෙන අයුරු තැවුල් සහිතව බලා සිටින පෝලන්ත ළමයින්.

'යුදෙව්වන්ට කරදර ඇති වීම ආරම්භ විය'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'1940 මැයි මාසයෙන් පසුව හොඳ කාල සීමිත වූ අතර බොහෝ කාලාන්තරයකට පසුව උදා විය. මුලින්ම යුද්ධයක් ඇති විය, ඉන් පසුව යටත් වීම් සිදු වූ අතර ඊළඟට ජර්මානුවන් පැමිණියහ. යුදෙව්වන්ට කරදර ආරම්භ වූයේ එවිටය.' (ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්)

ඈන්ගේ දහවන උපන් දිනයෙන් මාස කිහිපයකට පසුව දෙවන ලෝක යුද්ධය ඇරඹේ. ඔටෝ සහ එඩිත් නෙදර්ලන්තය යුද්ධයට සහභාගී නොවනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වෙති. එහෙත් 1940 දී මැයි මාසයෙන් පසු හොඳ කාලයන් තිබුණේ කලාතුරකිනි. දින ජර්මන් හමුදාව එය ආක්‍රමණය කරයි. නාසිහු යුදෙව් සහ යුදෙව් නොවන ජාතිකයන් හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය ඉක්මණින්ම ආරම්භ කරති. වර්ෂයකට පසුව නෙදර්ලන්තයේ සිටින යුදෙව්වන්ගේ නම් සහ ලිපින බහුතර නිලධාරීන් දැන ගනිති.

1 ෆ්‍රෑන්ක් පවුල ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි මර්වඩන්ප්ලයින් හිදී.
2 ඈන් (දකුණේ සිට තෙවැන්නිය), ඇග් පියා (වමේ සිට තෙවැන්නා සහ අනෙකුත් අමුත්තන් 1941 ජූලි 16වන දින ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි පැවති, ජැන් ගයිස් සහ මයිප් සැන්ට්ෂිට්ගේ විවාහ උත්සවයේදී.
3 ඈන්, ඇගේ ගුරුවරිය සහ පංතියේ මිතුරියන් දෙදෙනකුගේ 1940 ඡායාරූපයක්. වමේ සිට දකුණට - මාර්තා වෑන් ඩෙන් බර්ග්, ගුරුවරිය මාගරිතා ගොඩ්‍රන්, ඈන් සහ ලො සැලමන්.
4 ඕලන්දයේ නාසින් ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි යුදෙව් නිල නිවාස හරහා පෙළපාලි යති. ඔවුහු බොහෝ විට යුදෙව් ජාතිකයන් කෙරෙහි ප්‍රචණ්ඩත්වය පතුරුවති.

තනි කිරීම

යුදෙව්වන්ගේ නම් සහ ලිපින දැන ගත් විට ඔවුන් තනි කිරීම ආරම්භ කළ හැක. නාසිහු විසින් යුදෙව් විරෝධී ක්‍රම වේගයෙන් හඳුන්වා දෙති. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බොහෝ යුදෙව් නොවන ජාතීන් යුදෙව්වන් සමඟද යුදෙව්වන් අනෙක් ජාතීන් සමඟද ඇසුරු කිරීමට බිය වෙති.

1 ජර්මනියේ සහ හමුදාව පාලනය කරන බොහෝ ප්‍රදේශවල යුදෙව්වන්ට කහ පාට තරුවක් පළඳින ලෙස බල කරනු ලැබේ.
2 ඕලන්ද ජාතිකයන් සහ ජර්මන් හමුදාව අතර පළමු විවෘත ගැටුම ඇරඹෙන්නේ 1941 පෙබරවාරි මස්දීය. ඒ යුදෙව් පිරිමින් 427ක් එකතු කර මතෝසන් රැඳවුම් කඳවුරට ගෙන යාමෙනි. ඇම්ස්ටර්ඩෑම් සහ අවට ප්‍රදේශවාසීහු යුදෙව්වන්ට වද හිංසා පැමිණවීමට විරෝධය පළ කරති. එහෙත් දින දෙකකට පසු මෙම වර්ජන ප්‍රචණ්ඩ ලෙස විසිරුවා හරිනු ලබේ.
3 නිලධාරීන්ගේ නියෝගයෙන් 'යුදෙව්වන්ට අවසර නැත' හෝ 'මෙහි යුදෙව්වන් පිළිගනු නොලැබේ' යන පුවරු දර්ශනය කෙරේ.
4 නැඟෙනහිර යුරෝපයේ 'කාර්ය බලකාය හමුදා ඒකකවලට, හැකිතාක් යුදෙව්වන්ද, අභිකුණ්ඨිකයන්ද., පක්ෂග්‍රාහීන්ද හැකිතාක් මරා දැමීමේ කාර්යය පැවරී ඇත. එක් වර්ෂයක් තුළ පිරිමින්, කාන්තාවන් සහ ළමයින් මිලියනයක් මරා දමන ලද බවට ඇස්තමේන්තු කෙරේ.
5 1942 මැයි 3 වන දින සිට නෙදර්ලන්තයේ අවුරුදු හයට වැඩි සියලු යුදෙව් දරුවන්ට කහ තරුවක් පැළඳීමට සිදු වේ.

'යුදෙව් විරෝධී තීන්දු මාලාවක'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'යුදෙව් විරෝධී නීති මාලාවක් මගින් අපේ නිදහස දැඩි ලෙස සීමා කරන ලදි. යුදෙව්වන්ට කහ පාට තරුවක් පැළඳීමට නියම කරන ලදි. ඔවුන්ට බයිසිකල්වලින් යාමට නියම කරන ලදි. යුදෙව්වන්ට ට්‍රෑම් භාවිත කිරීම තහනම් විය. තමාගේම කාරය හෝ පැදවීම යුදෙව්වන්ට තහනම් විය. යුදෙව්වන්ට පව 3.00 සහ 5.00 අතර කාලය තුළ වෙළඳපලට යාමට නියම විය. ඔවුන්ට නිතර නිතර යුදෙව්වන්ට අයත් කොණ්ඩා කපන තැන් සහ රූපලාවන්‍යාගාරභාවිතා කිරීමට නියම විය. ඔවුන්ට රාත්‍රී 8.00 සහ පෙව 6.00 දක්වා කාලය තුළ මහ මග ගමන් කිරීම තහනම් කෙරේ.'

යුදෙව් ළමයින්ට වෙනමම යුදෙව් පාසැල්වලට යාමට සිදු විය, ඈන් සහ මාගෝට්ද ලයිසියම් යුදෙව් පාසැලට යාමට සිදු විය. යුදෙව්වන්ට තවදුරටත් සිය ව්‍යාපාර කරගෙන යාමට ඉඩ නොදුන් හෙයින් ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් ජොහැන්ස් ක්ලයිමාන් සමාගමේ අධ්‍යක්‍ෂක ලෙස නම් කරනු ලැබේ. එහෙත් ඔටෝ තවදුරටත් තිරයෙන් පිටුපස සිට ක්‍රියාත්මක වෙයි. සමාගමටද මීප් ගයිස්ගේ ස්වාමි පුරුෂයා වූ ජෑන් ගයිස්ගේ නම අනුව ගයිස් ඇන්ඩ් කම්පැණි යන නම ලබා දෙන ලදි.

රහස් සැලැස්මක්

සියලු යුදෙව් විරෝධී ක්‍රියාමාර්ගවලට යටින් ඇත්තේ හිට්ලර්ගේ රහස් සැලසුමකි. යුරෝපයේ සිටින යුදෙව්වන් මිලියන 11ම මරා දැමෙනු ඇත.

මෙම තීරණය 1942 ජනවාරි මාසයේ බර්ලින්හිදී නිවසක පැවති රහස් රැස්වීමකදී ඉහළ පංතියේ නාසි නායකයන් විසින් විස්තරාත්මකව සැලසුම් කරන ලද්දකි. ඊනියා වන්සි සම්මේලනය යනු මෙය විය. යුදෙව්වන් කිසි දෙයක් සැක නොකළ යුතුය. ඔවුන්ව කම්කරු කඳවුරුවලට යවන බව කියන ලදි. ඇත්තෙන්ම ඔවුන්ව යැව්වේ විශේෂයෙන් ඉදිකළ කළ සමූලඝාතක කඳවුරුවලට විය. ඒවායින් බහුතරය පෝලන්තයේ තිබූ අතර ඒවා වේගවත්ව සහ කාර්යක්‍ෂමව. මරා දැමීමටත් හැකිතාක් විශාල සිරුරු ප්‍රමාණයක් ආදාහනය කිරීමටත් විශේෂයෙන් සැලසුම් කර තිබුණි. 1942 දී මෙම කඳවුරුවලට මහා පරිමාණයෙන් යැවීම අරඹනු ලැබේ. එහි යවන යුදෙව්වන්ගෙන් බහුතරය පැමිණි වහාම මරා දමනු ලැබේ. ඉතිරි අයව පහර දෙමින් වහල් සේවයේ යොදවන අතර ඔවුහු වෙහෙස නිසාම මරණයට පත් වෙතිහැකිතාක් විශාල සිරුරු ප්‍රමාණයක් ආදාහනය කිරීමටත් විශේෂයෙන් සැලසුම් කර තිබුණි. 1942දී මෙම කඳවුරුවලට මහා පරිමාණයෙන් යැවීම අරඹනු ලැබේ. එහි යවන යුදෙව්වන්ගෙන් බහුතරය පැමිණි වහාම මරා දමනු ලැබේ. ඉතිරි අය වෙහෙස වී මිය යන තෙක්ම වහල් සේවයේ යොදවන ලදි.

1 ඈන් ඇම්ස්ටර්ඩෑම් ළදරු පාසැලේදී, 1941.
2 වන්සී සම්මේලනයේදී යුරෝපයේ සිටින යුදෙව් ජාතිකයන් සංඛ්‍යාව ගණනය කරනු ලැබේ.

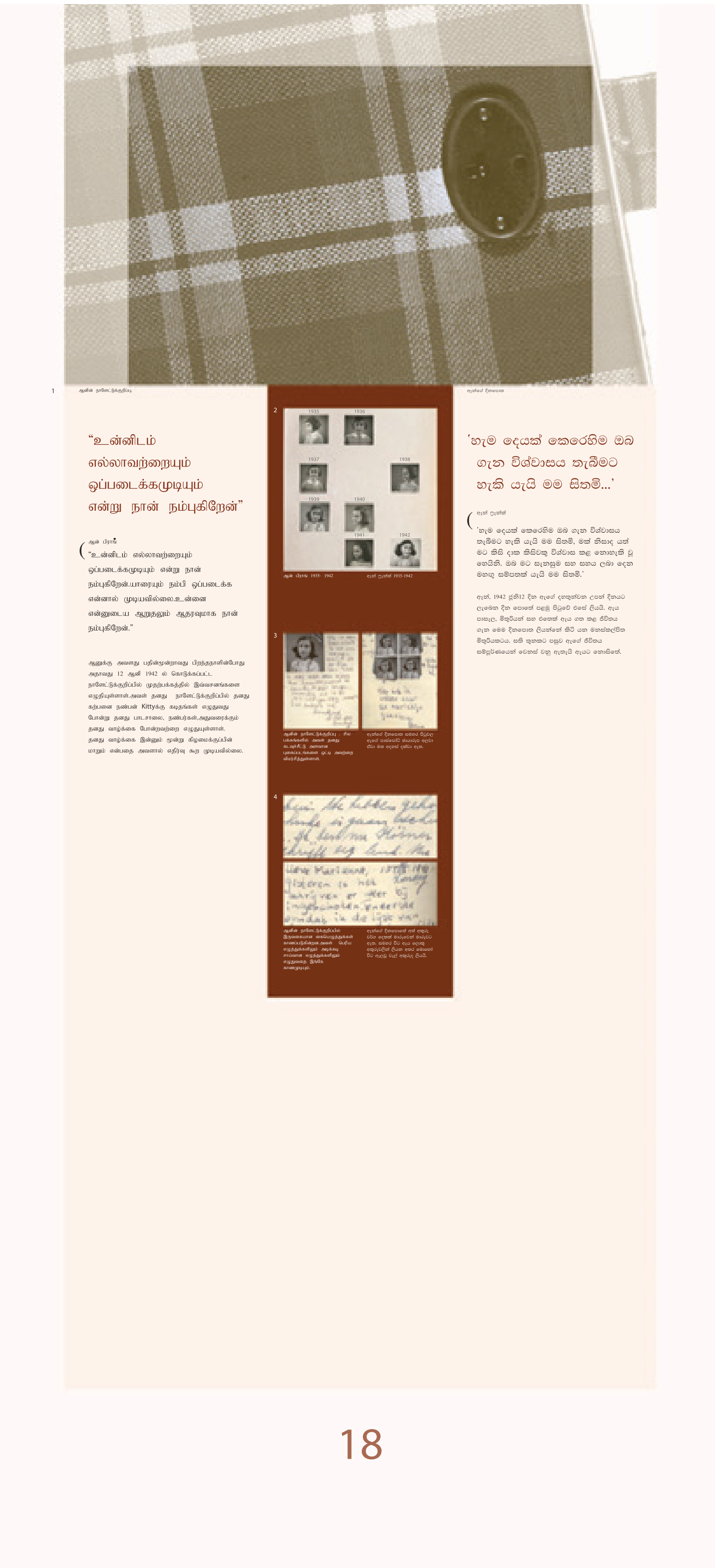

'හැම දෙයක් කෙරෙහිම ඔබ ගැන විශ්වාසය තැබීමට හැකි යැයි මම සිතමි'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්

'හැම දෙයක් කෙරෙහිම ඔබ ගැන විශ්වාසය තැබීමට හැකි යැයි මම සිතමි, මක් නිසාද යත් මට කිසි දාක කිසිවකු විශ්වාස කළ නොහැකි වූ හෙයිනි. ඔබ මට සැනසුම සහ සහය ලබා දෙන මහඟු සම්පතක් යැයි මම සිතමි.'

ඇන්, 1942 ජූනි12 දින ඇගේ දහතුන්වන උපන් දිනයට ලැබෙන දින පොතේ පළමු පිටුවේ එසේ ලියයි. ඇය පාසැල, මිතුරියන් සහ එතෙක් ඇය ගත කළ ජීවිතය ගැන මෙම දිනපොත ලියන්නේ කිටි යන මනස්කල්පිත මිතුරියකටය. සති තුනකට පසුව ඇගේ ජීවිතය සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් වනු ඇතැයි ඇයට නොසිතේ.

1 ඇන්ගේ දිනපොත
2 ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් 1935-1942
3 ඇන්ගේ දිනපොත සමහර පිටුවල ඇගේ පාස්පෝට් ඡායාරූප අලවා ඒවා මත අදහස් දක්වා ඇත.
4 ඇන්ගේ දිනපොතේ අත් අකුරු වර්ග දෙකක් මාරුවෙන් මාරුවට ඇත. සමහර විට ඇය ලොකු අකුරුවලින් ලියන අතර බොහෝ විට ඇලවූ වැල් අකුරුද ලියයි.

'මම පුදුම වුනෙමි කැඳවීමකී'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්
'තුනට...... දොරේ සීනුව නාද විය. මම බැල්කනියේ කුසීතව කියවමින් සිටි නිසා එය ඇසුනේ නැත. ස්වල්ප වේලාවකට පසු මාගෙ ා් වික්ෂිප්ත පෙනුමෙන් යුතුව මුළුතැන්ගෙයි දොර අසළ පෙනී සිටියාය. 'තාත්තාට එස් එස් ගෙන් කැඳවීමක් ලැබුණා, ඇය රහසින් කීවාය... මම පුදුම වුනෙමි. කැඳවීමක්. ඒ කුමක්දැයි හැමෝම දනිති. දේශපාලන කඳවුරු, පාළු සිර මැදිරි මගේ මනසේ මැවෙන්නට විය.'

ඇන්ගේ උපන් දිනයෙන් සති තුනකට පසු 1942 ජූලි 5 වන දින අධිකාරීන් වෙත වාර්තා කරන ලෙස මාගෝට කැඳවුම් නිවේදනයක් ලැබේ. ඇයව ජර්මනියේ 'ශ්‍රම කඳවුරකට' යැවීමට නියමිතය. මේ කැඳවීම ඇන්ගේ දෙමාපියන්ට සම්පූර්ණ පුදුමයක් නොවේ. 1942 සිට ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් සිය 'රහස් ඇනෙක්සියෙ' සැඟවීමට කටයුතු සූදානම් කරමින් සිටියේය. එය ඔහුගේ ප්‍රින්සන්ග්‍රාෆ්ට්හි පිහිටි කාර්යාලයේ කොටසකි. මේ සැලසුම ගැන දන්නේ ඔහුගේ වඩාත්ම විශ්වාසවන්ත සේවකයන් පමණි. වහාම සැඟ වීමට තීරණය කරනු ලැබේ.

1 මාගෝ ෆ්‍රෑක්, යුදෙව් ලයිසියම් පාසැලේදී, 1941 දෙසැම්බර්.
2 ඇන්ගේ පාස්පෝට් ඡායාරූපයක්, 1942 මැයි. බොහෝ විට ඇගේ අවසන් ඡායාරූපය විය හැකියි.
3 කැඳවුම් නියෝගයක් සහ පිටුවහල් කරන්නන් ගෙන ආ යුතු භාණ්ඩවල ලැයිස්තුවක්.
4 පසුවදාම සැඟවීමට ෆ්‍රෑන්ක් පවුල තීරණය කරති. සැඟවෙන ස්ථානයට හැකිතාක් භාණ්ඩ ගෙන ඒමට මීප් ගයිස් සහ අනෙකුත් උදව්කරුවෝ එදින හවසම පැමිණෙති.

'සැඟවීමට හොඳම තැනකි'

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්
'ඇනෙක්සිය සැඟවීමට කියාපු තැනකි. එය තෙත් සහ පැත්තකට බර එකක් වුවද ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි, නැහැ, මුළු ඕලන්දයේම ඊට වඩා සුව පහසු සැඟ වුම් ස්ථානයක් නොතිබෙන්නට ඇත.' (ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්)

සැඟවුම් ස්ථානය ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්ගේ කාර්යාලවල හිස් කොටසක පිහිටා ඇත. පසුව වෑන් පෙල්ස් පවුල සහ ෆ්‍රිට් ෆෙෆර්ද එතැනදී ෆ්‍රෑන්ක් පවුල හා එක් වෙති. ඊළඟ අවුරුදු දෙකේ මේ අට දෙනා, පිටත ලෝකයෙන් හුදකලාව මේ රහස් ඇනෙක්සියෙ වෙසෙති. එය බියෙන් සැකයෙන් මෙන්ම තර්ක විතර්කවලින්ද දුෂ්කර අලසකමින්ද පිරුණු යුගයකි. ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්ගේ විශ්වාසවන්ත සේවකයින්ගෙන් හතර දෙනෙකු සැඟව සිටින අට දෙනාට ආහාර, ඇඳුම් සහ පොත් සපයති.

1 ප්‍රින්සන්ග්‍රාක්ට් ගොඩනැගිල්ල. සැඟවුම් ස්ථානය වන 'රහස් ඇනෙක්ෂිය', ඇත්තේ පිටුපසිනි..

2 රහස් ඇනෙක්ෂියේ වාසය කරන්නෝ

ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්	එඩිත් ෆ්‍රෑන්ක්
මාගෝ ෆ්‍රෑන්ක්	ඇන් ෆ්‍රෑන්ක
හර්මන් වෑන් පෙල්ස	ඔගස්ටේ වෑන් පෙල්ස්
පීටර් වෑන් පෙල්ස්	ෆ්‍රිට්ස් ෆ්ෆෙෆර්

3 උදව්කරුවෝ

මීප් ගයිස්	වික්ටර් කුග්ලර්
ජොහැන්නස් ක්ලයිමාන්	බෙප් වොක්කුජිල්

'අප සැඟව සිටින ස්ථානය සොයා ගෙන අපට වෙඩි තබනු ඇතැයි මම බියට පත්ව සිටිමි'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'එළියට යාමට නොහැකි වීම මට කියන්න බැරි තරමට දුකකි. අප සැඟව සිටින තැන එළි වී අපට වෙඩි තබනු ඇතැයි මම බියට පත්ව සිටිමි.'

දිවා කාලයේදී මිනිසුන් ගොඩනැගිල්ලේ වැඩ කරන විට රහස් ඇනෙක්සියෙ පදිංචිකරුවන්ට ඉතා නිහඬව සිටීමට
සිදු වේ. ගුදමේ සේවකයෝ ඔවුන් එහි සිටින බව නොදනිති. වැසිකිළියේ සිට අපද්‍රව්‍ය යන නලය ගුදම හරහා යන හෙයින්, එය හැකිතාක් අඩුවෙන් ෆ්ලෂ් කළ යුතුය. සියලුම ජනෙල්වලට බිලැන්කට් දමා ආවරණය කර ඇති හෙයින් අසල්වැසියන්ට ඇතුළ බැලිය නොහැක. රහස් ඇනෙක්සියට යන දොර පොත් රාක්කයකින් වසා ඇත. දිගු නිහඬ හෝරාවන්හිදී ඈන් තම පාසැල් පොත් කියවයි. නැතහොත් අනෙක් අය සමඟ ක්‍රීඩා කරයි, දිනපොත ලියයි.

රහස් ඇනෙක්ෂිය

1 පොත් රාක්කය.
2 ඈන් සහ ෆ්රිට්ස් ෆ්රෙෆර්ගේ කාමරය.
3 ඔටෝ, එඩිත් සහ මාගෝගේ කාමරය.
4 හර්මන් සහ ඔගස්ටේ වැන් පෙල්ස්ගේ කාමරය, කෑම කාමරයද මෙයම විය.
5 පීටර් වැන් පෙල්ගේ කාමරය.
6 නාන කාමරය සහ වැසිකිළිය.
7 ගබඩා අට්ටාලය.

ව්‍යාපාර ස්ථානය

8 ගුදම.
9 උදව්කරුවන් වැඩ කරන කාර්යාලය.
10 කාර්යාල ගබඩා කාමරය.

1 ප්‍රින්සන්ග්‍රාක්ට් 263හි ඇති ගොඩනැගිල්ල (2000දී). පිටුපස මෙහි රතු පාටින් දක්වා ඇත්තේ රහස් ඇනෙක්ෂියේ සැඟවුණු ස්ථානයයි.
2 අසව් සහිත පොත් රාක්කය රහස් ඇනෙක්ෂියට ඇති ඇතුල් වීමේ දොරටුව සඟවයි.
3 ඈන් සහ ෆ්‍රිට්ස් ෆෙෆර්ගේ කාමරය. ඈන් ඡායාරූපවලින් බිත්ති සරසා ඇත. අවුරුදු කිහිපයකට පෙර රහස් ඇනෙක්ෂිය ඔවුන් සැඟවී සිටියදී තිබෙන්නට ඇතැයි සිතූ ආකාරයට තාවකාලිකව සාදන ලද්දේ චිත්‍රපටයක් සඳහාය.

'හැම දෙනාම මරණය වෙත පෙරහැරකින් ගෙන යනු ලැබේ

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්
'සැඟවුනොත් හැර ඔවුන්ගේ අත් අඩංගුවෙන් ගැලවිය නොහැක. කිසිවකුට ගැලවීමක් නොලැබේ. අසනීප අය, වයස් ගත අය, ළමයින්, ළදරුවන්, ගැබිණි කාන්තාවන් - සියලු දෙනාම මරණය කරා ගෙන යනු ලැබේ.'

යුදෙව්වන් මරා දමන බවට පුවත් රහස් ඇනෙක්සියෙ පදිංචිකරුවන්ට පිටතින් ලැබේ. ගුවන් විදුලියෙන් ඔවුන්ට ගෑස් මගින් මරා දැමීම ගැන අසන්නට ලැබේ. ඔවුන්ට බියද අසරණ බවද දැනේ. සමහර අවස්ථාවල ඇන්ට පීඩනය දරා ගත නොහැකි බවක් දැනේ. ඇය බොහෝ විට විප්ලවකාරී වන අතර අනෙක් අයට නපුරුය. ඇය නිතර කණස්සල්ලෙන්ද විශාද ගතියෙන්ද පසු වේ. අන් අය සමග නිසි ලෙස කතා කළ නොහැකි යැයි හැඟෙන බොහෝ දේ ඇයට ඇත. දිනපොත ඇගේ හොඳම මිතුරියයි.

1 සෑම දිනකම ඇන් සිය සිතුවිලි, හැඟීම් සහ අත්දැකීම් ගැන ලියයි. මාස කිහිපයකින් පසුව දිනපොත පිරේ. බෙප් විසින් දුන් සටහන් පොත්වල ඇය දිගටම ලියයි.
2 ඇම්ස්ටර්ඩෑම්හි යුදෙව්වන් නෙරපා හැරීම,1943 ගිම්හානය. සිය මිතුරන් සහ පංතියේ සගයින් අත් අඩංගුවට ගෙන ඇති බව ඇන්ට අසන්නට ලැබේ. මුලින් උදව්කරුවෝ පිටත ලෝකයේ සිදුවන දේ ඔවුන්ට කියති. එහෙත් පසුව ඔවුහු එය නවත්වති.
3 උදව්කරුවෝ රහස් ඇනෙක්සියෙ පදිංචිකරුවන්ගේ ආධ්‍යාත්මය නොවැටී පවත්වා ගැනීමට උත්සාහ කරති. ඔවුහු ආහාර, පොත්, පුවත්පත් සහ සඟරා ගෙනත් දෙති. ඇන් සිනමාව සහ නාට්‍යය යන සඟරාවට විශේෂයෙන් කැමතිය.
4 ඔටෝ, එඩිත් සහ මාගෝගේ කාමරය. තම කාමරයේ ෆ්‍රිට්ස් සිටින නිසා ඇය දිවා කාලය මෙහි ගත කරයි.

'මා කෙදිනක හෝ මාධ්‍යවේදිනියක හෝ ලේඛිකාවක වේද?'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'... මා කෙදිනක හෝ මාධ්‍යවේදිනයක හෝ ලේඛිකාවක වේද?' මම එසේ සිතමි, ඔව් මම මහත් බලාපොරොත්තුවෙන් එසේ සිතමි. ලිවීමෙන් මට හැම දෙයක්ම වාර්තා කළ හැකිය. මගේ සිතුවිලි, පරමාදර්ශ සහ සිහින.'

ලිවීමට ඇති කුසලතාවත්, ඊට ඇති ආශාවත් ඈන් සොයා ගෙන ඇත. 1944 මාර්තු 28වන දින ඇයට ගුවන් විදුලි ප්‍රචාරයකින් දැන ගන්නට ලැබෙන්නේ යුද්ධයෙන් පසුව ඕලන්ද රජය දිනපොත් එකතුවක් සාදන බවයි. එය පසුව පොතක් ලෙස පළ කිරීමේ අදහසින් ඈන් නැවතත් තම දිනපොත ලිවීමට තීරණය කරයි. ඇය ඊට මාතෘකාවක් පවා සිතා ඇත. රහස් ඇනෙක්සිය. මිත්‍ර හමුදා නෝමැන්ඩි වෙත පැමිණ ඇති බවත් ජයග්‍රහණය කරමින් සිටින බවත් දැන ගැනීමෙන් රහස් ඇනෙක්ෂියේ වාසීන්ගේ නිදහස පිළිබඳ බලාපොරොත්තු වැඩි වේ.

1 ඈන් තනි කොළවල ඇගේ දින පොත නැවත ලිවීම අරඹයි.
2 ඈන් සමහර අවස්ථාවල කෙටි කතාද ලියන අතර ඒවා අනෙක් අයටද කියවයි.
3 පීටර් වැන් පෙල්ස්ට තමා ආදරය කරන බවක් ඈන්ට දැනේ.
4 ඈන් සහ පීටර්, පීටර්ගේ කාමරයෙහි පැය ගණන් එක්ව ගත කරති.

'මට ළඟ ළඟම එන හෙණ හඬී'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'මෙවැනි කාල ඉතා අපහසුය. පරමාදර්ශ, සිහින, වටිනා බලාපොරොත්තු අප තුළ ගොඩ නැගේ. එහෙත් එය කටුක යථාර්ථය මගින් සුනු විසුනු වනු ඇත. මගේ සියලු පරමාදර්ශ මා අත්හැර දමා නොතිබීම පුදුමයකි. ඒවා විකාර වුද ප්‍රායෝගික නොවූද ඒවාය. එහෙත් මම තවමත් ඒවාට ඇලී සිටින්නේ කුමක් සිදු වුවද මිනිසුන්ට ඇත්තෙන්ම හොඳ හදවතක් ඇතැයි විශ්වාස කරන නිසාය. අවුල්, වේදනා සහ මරණය යන පදනම මත මගේ ජීවිතය ගොඩ නැගීමට මට කොහෙත්ම නොහැක. මට ලෝකය සෙමින් සෙමින් වියරු බවට පත්වෙනු පෙනේ. මට ළඟ ළඟම හෙණ හඬ ඇසේ. එයින් අපද දවසක විනාශ වනු ඇත. දහස් ගණනකගේ වේදනා මට දැනේ. එහෙත් මම අහස දෙස බලන විට සෑම දෙයක්ම හොඳ අතට වෙනස් වනු ඇතැයි සිතේ. මේ කෲරත්වය අවසන් වී සාමය සහ සැනසිල්ල නැවත එනු ඇතැයි සිතේ. මේ අතරවාරයේදී මම මගේ පරමාදර්ශයන්ට ඇලී සිටිය යුතුය. සමහර විට මට ඒවා යථාර්ථයක් කර ගත හැකි දිනය උදා වනු ඇත.'

1944 අගෝස්තු 1 වන දින ඈන් දිනපොතේ අවසන් සටහන තබයි. දින තුනකට පසු, 1944 අගෝස්තු 4වන දින රහස් ඇනෙක්සියෙ සියලු දෙනා භීතියෙන් සිටි මොහොත උදා වෙයි.

1 ඈන් බොහෝ විට තම හැඟීම්වලට පුරුදු වීමටත් අවට ලෝකයේ සිදුවන දේවලට හුරු වීමටත් දඟලමින් අට්ටාලයේ කාලය ගත කරයි.

පාවා දීම

1944 අගෝස්තු 4වන දින ප්රින්සන්ගාට් ගොඩනැගිල්ල ඉදිරිපිට මෝටර් රථයක් නවත්වයි. අවි ගත් පුරුෂයන් කණ්ඩායමක් ගුදමට ඇතුළු වෙති. මෙහි යුදෙව්වන් සිටින බව යමකු පොලිසියට කියා ඇත. කාල් ජෝසෆ් සිල්බර්, ඔස්ට්‍රියානු නාසියකු එම කණ්ඩායමේ නායකයා වෙයි. අනෙක් අය ලංදේසි පොලිස් නිලධාරීහු වෙති. රහස් ඇනෙක්සියෙ පදිංචිකරුවෝ මහත් පුදුමයට පත් වෙති. ඔවුන්ට යන්තම් බෑග් අහුරා ගැනීමට පමණක් කාලය ලබා දෙනු ලැබේ. සිල්බර්බව්වා ලිපි දමන පෙට්ටියක් (brief case) උදුරාගෙන එහි ඇතුළත ඇති දේ සොලවා ඉවත් කරන්නේ, මුදල් ස්වර්ණාභරණ තිබේ නම්, ඒවා රැගෙන යාමට එය පාවිච්චි කිරීමටය. ඈන්ගේ දිනපොතේ කොළ බිම වැටේ. පසුව ඈන් සහ අනෙක් අය ප්‍රාදේශීය බන්ධනාගාරයට ගෙන යනු ලැබේ. පැය කිහිපයකට පසු මීප් ගයිස් සහ බෙප් වොස්කුල් රහස් ඇනෙක්සියට පැමිණේ. එහිදී ඔවුන්ට ඈන්ගේ දිනපොත් හමු වෙයි. ඔවුන් ඒවා රැගෙන යති. මීප් එය තමාගේ මේස ලාච්චුවට දමා අගුළු දමයි.'

1 කාල් ජෝසෆ් සිල්බර් බව්වා, අත්අඩංගුවට ගැනීම මෙහෙයවූ එස් එස් නිලධාරියා. වර්ෂ දහ නවයකට පසු 1963 දී ඔහුව වියනා නගරයේ පොලිස් නිලධාරියකු වශයෙන් සේවය කරමින් සිටියදී අත් අඩංගුවට ගනු ලැබේ. ඔහුව අත් අඩංගුවට ගන්නා අතර පසුව ප්‍රකාශයක් කරයි. ඔහුට දැනුම් දුන්නේ කවුද යන්න නොදන්නා බව ඔහු කියයි. රහස් ඇනෙක්සියෙ වැසියන්ව පාවා දුන්නේ කවුද යන්න අද දක්වාම පැහැදිලි නැත.

2 ඈන් ඇතුළු පිරිස මුලින්ම ගෙස්ටපෝ මූලස්ථානයට ගෙන එනු ලැබේ. දින හතරකට පසු ඔවුන්ව ඩ්‍රෙන්ත් පළාතේ වෙස්ටර්බ්‍රූක් අතරමැදි කඳවුරට දුම්රියෙන් ගෙන යනු ලැබේ.

'සිදු වන්නේ කුමක්දැයි අපි දැන සිටියෙමු'

ඔටෝ ෆ්‍රැන්ක්
'අප නැවතත් එකතු වුනෙමු. ගමනේදී අපට ලැබුනේ ආහාර ස්වල්ප ප්‍රමාණයක් පමණි. වෙස්ටර්බුක් ගමනාන්තය දක්වා අප ජීවත්ව නොසිටිනු ඇතැයි අපි යටි සිතින් බලාපොරොත්තු වුනෙමු. අවසානයේදී පෝලන්තයට පිටුවහල් කිරීම ගැනද අපි දැන සිටියෙමු. ඕස්විච්, ට්‍රබ්ලින්කා සහ මේඩනක්හි සිදු වෙමින් තිබූ දේද අපි දැන සිටියමු. එහෙත් පෝලන්තයේ බොහෝ දුරට රුසියානු හමුදා ගොස් නොතිබුණේද? වාසනාව පිළිබඳ ස්වල්ප මාත්‍ර බලාපොරොත්තුවක් තැබිය හැකි තරමට යුද්ධය දුර දිග ගොස් තිබුණි. වෙස්ටර්බුඳ් වෙත ගෙන යන අතර අපට වාසනාව උදා වනු ඇතැයි අපි බලාපොරොත්තු වුනෙමු.'

වෙස්ටර්බුක්හි මිනිසුන් දහස් ගණන් රඳවා තිබුණි. රහස් ඇනෙක්ෂියේ වැසියන් ස්වේඡාවෙන්ම නෙරපා හරිනු ලැබීම සඳහා නොපැමිණි හෙයින් ඔවුන්ව විශේෂ දඬුවම් ඒකකවලට දමන ලදි. ඔවුන්ට රැකවලුන් විසින් විශේෂයෙන් දැඩි දඬුවම් පමුණුවන අතර ඉතා බර වැඩ කිරීමට බල කරනු ලැබේ. යුදෙව්වන් අහුරන ලද දුම්රිය නිතිපතා නැගෙනහිර දෙසට පිටත් වේ. සති හතරකට පසු ඈන් ඇතුළු රහස් ඇනෙක්සියෙ වැසියන් වෙස්ටර්බුක්හි සිට යන අවසාන දුම්රියෙන් අවුට්ස්විච් වෙත ගෙන යනු ලැබේ.

1 නෙදර්ලන්තයේදී අල්ලා ගනු ලබන සෑම යුදෙව්වකුම පාහේ මුලින්ම වෙස්ටර්බුක් අතරමැදි කඳවුරට යවනු ලැබේ.
2 වෙස්ටර්බුක්හි, ඈන් ෆ්‍රැන්ක්ගේ වාර්තාපොත.
3 මගීන් 1019 ක් සහිතව1944 සැප්තැම්බර් 3වන දින දුම්රිය පිටත් වේ. පිටුවහල්කරුවන්ගේ ලැයිස්තුව අද දක්වාම පවතී. ඈන්ගේ සහ රහස් ඇනෙක්සියෙ සිටි අනෙක් අයගෙ නම් එහි පිටුවල සඳහන්ව ඇත.
4 වෙස්ටර්බුක්හි සිට පිටී යන විශාල ප්‍රවාහක වාහන.
5 පිටුවහල්කරුවන් හොඳ දුම්රියවලට දමා අගුළු දමන අතර එක් පෙට්ටියකට 70 දෙනකු පමණ දමනු ලැබේ. ගමන දවස් තුනක් වුන අතර නිදා ගැනීමට ඉඩක් තිබුණේ නැත. ආහාර හෝ බීම නොතිබුණ අතර වැසිකිළයේ තිබුනේ එක් බාල්දියක් පමණි.

'මට තවදුරටත් කතා කළ නොහැක...'
ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්

'මගේ පවුලේ අය අවුට්ස්විච් දුම්රිය වේදිකාවට පැමිණ, අප එකිනෙකාගෙන් බලෙන් වෙන් කළ ආකාරය ගැන මට කතා කිරීමටවත් බැහැ.'

සැප්තැම්බර් 6වන දින දුම්රිය අවුට්ස්විච් වලට පැමිණේ. සිරකරුවන්ට තම භාණ්ඩ දුම්රියේ දමා යාමට සිදු වේ. වේදිකාවේදී පිරිමි සහ ගැහැණු වෙන් කෙරෙති. මේ ඔටෝ, එඩිත්, මාගෙ ්ට සහ ඈන්ට දකින අවසන් වතාවයි. මිනිසුන් මරා දැමීමට විශේෂයෙන් ඉදි කර ඇති කඳවුරකි අවුට්ස්විච්. වයස්ගත, රෝගී සහ අවුරුදු 15ට අඩු ළමයින් පැමිණි වහාම ගෑස් ගසා මරණයට පත් කරනු ලැබේ. ඈන් සිටි දුම්රියේ සිටි අයගෙන් අඩකට මෙම ඉරණම අත් වනු ඇත. ඉතිරි අය මේ තේරීමෙන් ඉතිරිව කම්කරු කඳවුරකට ගෙන යනු ලැබේ. රහස් ඇනෙක්සියෙ පදිංචිකරුවෝද මේ අතර වෙති. රුසියානු හමුදා ජයග්‍රහණය කරමින් පැමිණෙත්ම නාසිහු අවුට්ස්විච් හිස් කිරීම අරඹති. මාස දෙකකට පසු ඈන් සහ මාගෝ බර්ගන් බෙස්ලන් කඳවුරට මාරු කරනු ලැබේ.

1 ඔස්විච් වෙත පැමිණි වහාම පිරිමි සහ කාන්තාවෝ වෙන් කෙරෙති. ඉන්පසු නාසීන් විසින් ක්ෂණිකව ගෑස් ගසා මරා ආදාහනය කරන අය තෝරා ගනු ලැබේ. අනෙක් අය අමානුෂික ශ්‍රම සූරා කෑමට ලක් විය යුතුය.
2 ගෑස් කුටිවලට යැවීමට තෝරා ගත් හංගේරියානු යුදෙව්වන් අවුට්ස්විච් හිදී.
3 ගෑස් කුටිවල භාවිතා කරන විෂ ගෑස් සිලින්ඩර (සයික්ලෝන්*බී).
4 ක්ෂණිකව ඝාතනය නොකරන සිරකරුවන්ගේ අතේ අංකයක් පච්ච කොටනු ලැබේ. ඔවුන්ගේ හිස මුඩු කර කඳවුරු නිල ඇඳුමක් ලබා දෙනු ලැබේ.

'ඒ කලින් සිටි ඈන් නොවේ'

හැනා ගොස්ලර්
'ඒ කලින් සිටි ඈන් නොවේ.' ඒ බිඳුනු හදවතකින් යුත් කෙල්ලකි.... එය ඉතා ශෝකජනක විය. ඈ වහාම හඬන්නට විය, ඈ මෙසේ කීවාය. 'මට තවදුරටත් මාපියන් නැහැ. ඈන් සිය පියා තවමත් ජීවතුන් අතර සිටි බව දැන සිටියා නම්, ඇයට තවදුරටත් ජීවත් වීමට ශක්තිය තිබෙනු ඇතැයි මට සැම විටම සිතේ...'

බර්ගන් බෙල්සන්හිදී ඈන්ට සිය පාසැල් මිතුරියක වන හැනා ගොස්ලර් හමු වෙයි. ඇය රඳවා සිට ඇත්තේ වෙනත් කඳවුරකයි. ඔවුන්ව කම්බි සහ පිදුරුවලින් සෑදී වැටකින් වෙන් කරන අතර තවදුරටත් එකිනොකාව දැකිය නොහැක. මාගෝ සහ තමා හාමතෙන් පෙළෙන බවත් උණුසුම් ඇඳුම් නැති බවත් ඈන් හැනාට කියයි. හැනා උණුසුම් ඇඳුම් කට්ටලයක් සහ ආහාර ස්වල්පයක් වැටට උඩින් දමා ගැනීමට සමත් වේ. එහෙත් මාගෝට සහ ඈන්ට තවත් ශක්තිය ඉතිරිව නැත. 1945 පෙබරවාරි මාසයේදී දෙදෙනාටම ටයිෆස් උණ වැළඳේ. දින කිහිපයක් ඇතුළත එකිනෙකා මිය යයි.

1945 අප්‍රේල් 15 වන දින බර්ගන් බෙල්සන් කඳවුර බ්‍රිතාන්‍ය හමුදාව මගින් නිදහස් කර ගනු ලැබේ.

1 අතුරු සිදුරු නැතිව පිරී ගිය බර්ගන් බෙල්සන් සිර කඳවුරේ බොහොමයකගේ ජීවිත හාමත, ශීතල සහ රෝග නිසා අවසන් වේ.
2 කඳවුර නිදහස් කර ගන්නා බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දාදුවෝ දක්නට ලැබෙන දෙයින් මහත් කම්පනයට පත් වෙති. සැම තැනම මළමිනී විසිර ඇත. ඔවුහු කලින් සිටි කඳවුර රැකවලුන්ට සිරුරු වළ දමන ලෙස බල කරති.
3 වෙස්ටර්බ්‍රක් සහ ඔස්විච්වලින් පසු ඈන් සහ මාගෙ ා් සිය අවසන් ගමනාන්තයට ළඟා වෙති. බර්ගන් බෙල්සන්.
1939 දී රටේ දේශ සීමා, යුද්ධයෙන් පසු සමහර රටවල දේශ සීමා නැවත අඳින ලදි.
4 නිදහස් කර ගැනීමෙන් මොහොතකට පසු බර්ගන් බෙල්සන්හි කාන්තා බැරැක්ක.

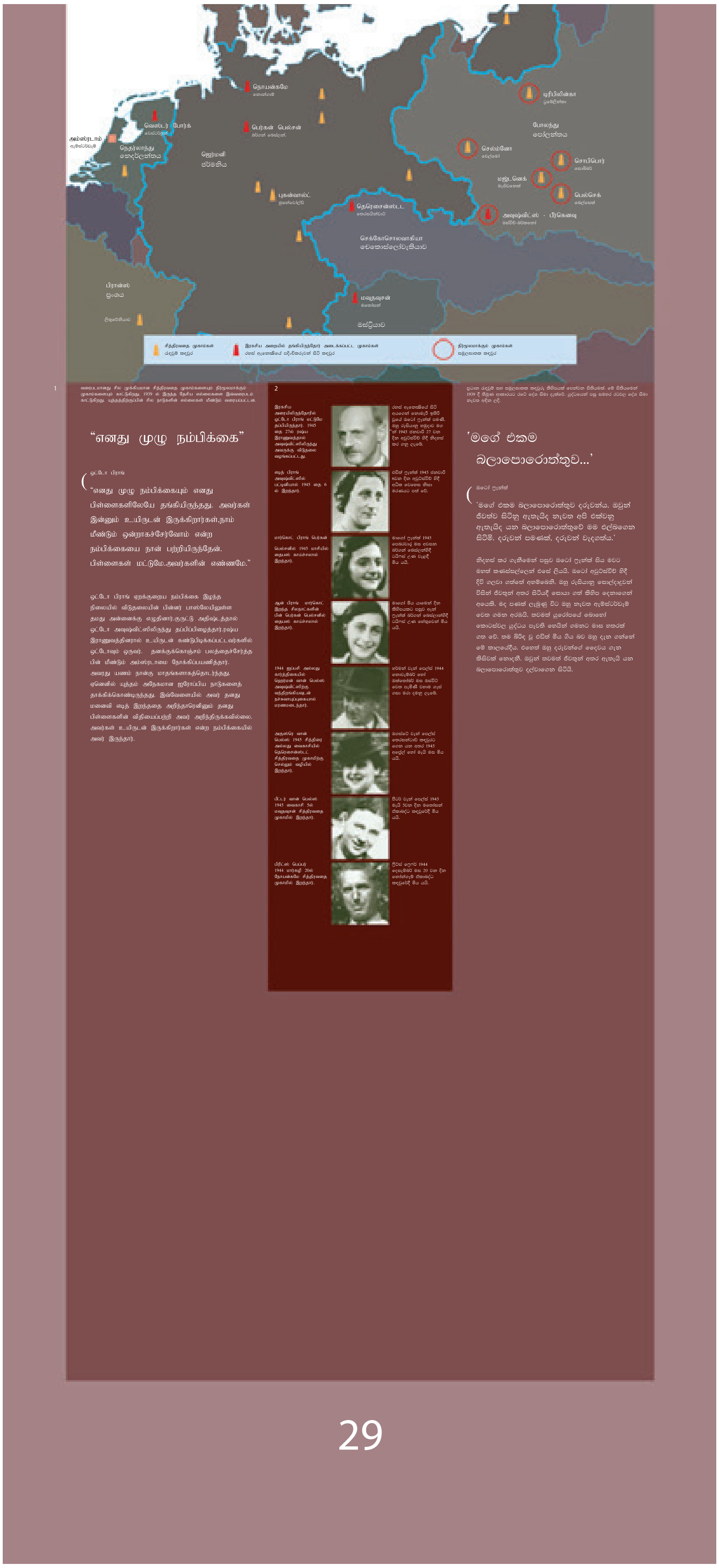

'මගේ එකම බලාපොරොත්තුව'

ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්
'මගේ එකම බලාපොරොත්තුව දරුවන්ය. ඔවුන් ජීවත්ව සිටිනු ඇතැයිද නැවත අපි එක්වනු ඇතැයිද යන බලාපොරොත්තුවේ මම එල්බගෙන සිටිමි. දරුවන් පමණක්, දරුවන් වැදගත්ය.'

නිදහස් කර ගැනීමෙන් පසුව ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් සිය මවට මහත් කණස්සල්ලෙන් එසේ ලියයි. ඔටෝ අවුට්ස්විච් හිදී දිවි ගලවා ගත්තේ අහම්බෙනි. ඔහු රුසියානු සොල්දාදුවන් විසින් ජීවතුන් අතර සිටියදී සොයා ගත් කිහිප දෙනාගෙන් අයෙකි. මද පණක් ලැබුණු විට ඔහු නැවත ඇම්ස්ටර්ඩෑම් වෙත ගමන අරඹයි. තවමත් යුරෝපයේ බොහෝ කොටස්වල යුද්ධය පැවති හෙයින් ගමනට මාස හතරක් ගත වේ. තම බිරිඳ වූ එඩිත් මිය ගිය බව ඔහු දැන ගන්නේ මේ කාලයේදීය. එහෙත් ඔහු දරුවන්ගේ දෛවය ගැන කිසිවක් නොදනී. ඔවුන් තවමත් ජීවතුන් අතර ඇතැයි යන බලාපොරොත්තුව දල්වාගෙන සිටියි.

රැඳවුම් කඳවුර

රහස් ඇනෙක්සියෙ පදිංචිකරුවන් සිටි කඳවුර

සමූලඝාතක කඳවුර

1 ප්‍රධාන රැඳවුම් සහ සමූලඝාතක කඳවුරු කිහිපයක් පෙන්වන සිතියමක්. මේ සිතියමෙන් 1939 දී තිබුණ ආකාරයට රටේ දේශ සීමා දැක්වේ. යුද්ධයෙන් පසු සමහර රටවල දේශ සීමා නැවත අඳින ලදී.

2 රහස් ඇනෙක්සියෙ සිටි අයගෙන් නොමැරී ඉතිරි වූයේ ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් පමණි. ඔහු රුසියානු හමුදාව මගින් 1945 ජනවාරි 27 වන දින අවුට්ස්විච් හිදී නිදහස් කර ගනු ලැබේ.

එඩිත් ෆ්‍රෑන්ක් 1945 ජනවාරි 6වන දින අවුට්ස්විච් හිදී අධික වෙහෙස නිසා මරණයට පත් වේ.

මාගෝ ෆ්‍රෑන්ක් 1945 පෙබරවාරි මස අවසන බර්ගන් බෙල්සන්හිදී ටයිෆස් උණ වැළඳී මිය යයි.

මාගෝ මිය යාමෙන් දින කිහිපයකට පසුව ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් බර්ගන් බෙල්සන්හිදී ටයිෆස් උණ හේතුවෙන් මිය යයි.

හර්මන් වැන් පෙල්ස් 1944 නොවැම්බර් හෝ ඔක්තෝබර් මස ඔස්විට් වෙත පැමිණි වහාම ගෑස් ගසා මරා දමනු ලැබේ.

ඔගස්ටේ වැන් පෙල්ස් තෙරසන්ටාඩ් කඳවුරට ගෙන යන අතර 1945 අප්‍රේල් හෝ මැයි මස මිය යයි.

පීටර් වැන් පෙල්ස් 1945 මැයි 5වන දින මතෝසන් ඒකාබද්ධ කඳවුරේදී මිය යයි.

ෆ්‍රිට්ස් ෆෙෆර් 1944 දෙසැම්බර් මස 20 වන දින නෝන්ගෑම් ඒකාබද්ධ කඳවුරේදී මිය යයි.

'මගේ දරුවන්ගේ මරණය'

ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්
විවිධ දේශපාලන බන්ධනාගාරවලින් කුඩා කණ්ඩායම් ආපසු පැමිණෙමින් සිටියහ. මම නැවත නැවතත් මාගෝ සහ ඈන් ගැන සොයා ගැනීමට උත්සාහ කළෙමි. මට බර්ගන් බෙල්සන්හි මාගෝ සහ ඈන් සමඟ සිටි සොහොයුරියන් දෙදෙනකු මුණ ගැසුණි. ඔවුහු මගේ දරුවන් අන්තිමට දුක් විඳි ආකාරය පැවසූහ.'

ඔටෝ පරාජිත මිනිසෙකි. සැම විටම ඈන්ගේ දිනපොත සුරක්ෂිතව තබා ගත් මීප් ගයිස් එය ඔටෝට දෙමින් මෙසේ කියයි. 'මෙන්න ඔබේ දුවගේ කතන්දරය.'

1 දේශපාලන බන්ධනාගාරයේදී අතේ කොටන ලද පච්චය ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් පෙන්වයි.
2 මුලින්ම ඔටෝ දිනපොත කියවා ගැනීමට හිත හදා ගැනීමට නොහැකි තරම් වේදනාවට පත් වේ. එහෙත් එය කියවීම ඇරඹූ විට ඔහුට එය නැවැත්වීමට පවා හැකි වන්නේ නැත. 'මට අහිමි වූ දියණිය වෙනුවට එහි සිටියේ සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් ඈන් කෙනෙකි. එතරම් ගැඹුරු සිතිවිලි සහ හැඟීම් මට සිතා ගැනීමටත් බැරි වියි..'
3 ඔහු දිනපොතේ කොටසක් ටයිප් කර ඥාතීන් සහ මිතුරන් කිහිප දෙනකුට කියවීමට දෙයි. එය මුද්‍රණය කළ යුතු බව ඔවුහු කියති.

'පසුව ජනප්‍රිය ලේඛිකාවක්'

ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්
'... මගේ ලොකුම ප්‍රාර්ථනය, මාධ්‍යවේදිනියක් වී පසුව ජනප්‍රිය ලේඛිකාවක් වීමයි. මොනවා වුනත්, යුද්ධය අවසන් වූ පසු රහස් ඇනෙක්සිය නමින් පොතක් පළ කිරීමට මම බලාපොරොත්තු වෙමි.'

යුද්ධයෙන් අවුරුදු දෙකකට පසුව 1947 ජූනි මාසයේදී ඈන් ෆ්‍රෑන්ක්ගේ දිනපොත ඇය සිතූ නම යටතේම පළ කරන ලදි. රහස් ඇනෙක්ෂිය.

පළමු මුද්‍රණය ඉක්මණින්ම විකිණෙන අතර ඉක්මණින්ම නැවත මුද්‍රණය කෙරේ. වෙනත් රටවල ප්‍රකාශකයෝද දිනපොත ගැන උනන්දුවක් දැක්වීම අරඹති.

1955දී දිනපොත ඉතා සාර්ථක වූ වේදිකා නාට්‍යයක් බවට පෙරළේ. පසුව නිෂ්පාදනය කෙරෙන චිත්‍රපටයද ලොව වටා අතුරු සිදුරු නැතිව පිරී ගිය සිනමාහල්වල ප්‍රදර්ශනය කෙරේ.

මෙම දිනපොත 60ට වැඩි භාෂා ගණනකට පරිවර්තනය කෙරේ. පිටපත් මිලියන 30ක් පමණ විකිණෙන අතර පාසැල්, වීදි ඈන් ෆ්‍රෑන්ක යන නමින් නම් කෙරේ.

පුද්ගලයින් මිලියන ගණනක් දිනපොත කියවන අතර බොහෝ අයට ඈන් එය ලියූ ස්ථානය සියැසින් දැක ගැනීමට අවශ්‍ය වේ.

බොහෝ අයට ඈන් ෆ්‍රෑන්ක් මිනිසුන් මිලියන හයක් ක්‍රමවත් ලෙස මරා දැමුණු සමූලඝාතනයේ සංකේතයකි.

'දිනපොතේ සමූලඝාතනය යන මහා ඛේදවාචකයත් මිනිස් ජීවිත සහ හැකියාවන් විනාශ වී ගිය අයුරුත් පැහැදිලි කරයි. තවද එයින් ඒකාධිපති ක්‍රියා මාර්ග මැඩ පැවැත්වීමට නිදහස් මිනිසුන් කලට වේලාවට ක්‍රියා නොකිරීමෙන් සිදු වූ අලාභ හානියද පෙන්වයි.'
යෙහුදා ලෙව්

1 ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක්, ඈන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස විවෘත කිරීමට මොහොතකට පෙර 1960දී. හුදෙක් රහස් ඇනෙක්ෂිය මහජනතාවට පිළිගැන්වීමට වඩා යම් දෙයක් කිරීමට ඔටෝට අවශ්‍ය වේ. ඔහු ලොව පුරා තරුණයින් එක් කරන අධ්‍යාපනික පදනමක් ස්ථාපනය කරයි. ඔටෝ ෆ්‍රෑන්ක් අවුරුදු 91 ජීවත්ව 1980දී මිය යයි. ආර්නෝල්ඩ් නිවිමන්

Glossary

ANTI-SEMITISM
Literally 'against Semites'. Prejudice against or hatred of Jews. The Holocaust is history's most extreme example of anti-Semitism.

AUSCHWITZ-BIRKENAU
A concentration and extermination camp functioning between 1940 and 1945, near Oświęcim in Nazi-occupied Poland. More than 1.1 million people lost their lives in Auschwitz-Birkenau, including approximately 1 million Jews, 75,000 Poles, 21,000 Sintis and Romas, and 15,000 Soviet prisoners of war. The camp was liberated on the 27th of January of 1945 by the Red Army (Army of the Soviet Union).

BERGEN-BELSEN
A concentration camp in north-western Germany, originally established in 1940 for prisoners of war. Tens of thousands of Jewish prisoners were evacuated from Auschwitz to other camps such as Bergen-Belsen in late 1944 and early 1945, leading to catastrophic overcrowding, starvation and a typhus epidemic. The camp was liberated by the British army on the 15th of April of 1945.

CONCENTRATION CAMP
A prison camp in which inmates were often forced to do hard labour. Some well-known Nazi concentration camps were Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald and Mauthausen. Most inmates were political opponents of the Nazis or so called 'a socials' (such as homosexuals, beggars and habitual criminals).

D-DAY
On 6 June 1944, the allied troops landed on the beaches of Normandy in order to liberate the occupied countries in Europe. This day is called Decision Day, or D-Day.

DISCRIMINATION
Discrimination is unjustified, unfair and unequal treatment. It is against the law. Discrimination based on race, ethnicity, sexual orientation, gender, religion, nationality, or marital status is illegal in several countries.

EXTERMINATION CAMP
Also known as death camps: Nazi camps set up specifically for the mass murder of Jews, primarily by poison gas. Four camps were created in occupied Poland in 1941-42 with the sole purpose of murdering Jews: Bełżec, Chełmno, Sobibór and Treblinka. Two concentration camps were extended with extermination functions: Majdanek in 1941, and Auschwitz-Birkenau in the spring of 1942.

FIRST WORLD WAR
The First World War was a world war that took place mainly in Europe; it started on 28 July 1914 and lasted until 11 November 1918. 15 million people were killed.

GESTAPO
Geheime Staatspolizei: the Nazi secret state police.

GHETTO
A selected section of a town or city where Jews were forced to live in separation from non-Jewish people. We can find examples of ghettos in Europe as early as the Middle Ages. During the Second World War the Nazis and their collaborators surrounded the ghettos by walls that prevented any attempts to leave. These territories were characterised by overcrowding, dire hygienic circumstances, famine, diseases, and epidemics.

HITLERJUGEND (HITLER YOUTH)
The National-Socialist youth movement in Germany. The Bund Deutscher Mädel, an organisation for girls, was part of the Hitlerjugend.

HOLOCAUST
The word Holocaust comes from the Greek word holókaustos, and its meaning is: burnt whole. The Hebrew (a language spoken by Jews) term for the holocaust is Shoah, which can be translated as: catastrophe. The most often known context of the term today regards the directed genocide conducted under the rule of Nazi Germany during the Second World War, causing 6 million Jewish victims across Europe.

KILLINGS SQUADS (EINSATZGRUPPEN)
Mobile SS killing squads made up of members of the Gestapo and other police units. Their special duty was to track down, persecute and murder political opponents, like partisans, or those deemed 'racially inferior', such as Jews, Poles, Roma and Sinti throughout the Nazi-occupied Soviet territories. The Einsatzgruppen squads murdered approximately 2 million people (1.3 million of whom were Jews), no matter what of age or gender.

KRISTALLNACHT (NOVEMBER PROGROM)
An anti-Jewish pogrom, staged by the Nazis in the night of 9 November 1938. The 'Crystal Night' was in retaliation for the murder of a German diplomat serving in France. It was planned and managed nationally. Nearly a 100 Jews were killed, more than 250 synagogues were set on fire, 7,500 windows of Jewish businesses were smashed in, hundreds of homes were ravaged and looted, yet the police did not intervene. It got its name from the shards of glass falling from shop windows. During the riots, some 30 thousand Jews were arrested and sent to concentration camps.

MEIN KAMPF
Adolf Hitler's autobiography (in translation: My Struggle) published in two volumes in 1925-26, in which he formulated his extreme political and ideological anti-Semitic views.

NSB (NATIONAAL SOCIALISTISCHE BEWEGING)
Abbreviation of the Dutch National Socialist Movement. This movement was founded in 1931 by Anton Mussert and largely shared the Nazi ideas.

NSDAP (NATIONALSOZIALISTISCHE DEUTSCHE ARBEITERPARTEI)
The National Socialist German Worker's Party (NSDAP) also referred to as the Nazi party.

NUREMBERG LAWS
These were the anti-Jewish laws that were promulgated in September of 1935 during the Nuremberg Nazi Party Conference. The law deprived

the Jews of German citizenship and the rights it entailed and banned sexual relationships and marriage between Jews and non-Jews. These laws divided people into categories that determined who qualified as a Jew, a German, or who was from mixed descent. Because of these provisions they are also called the ‘racial laws’.

NUREMBERG TRIALS
During the Nuremberg Trials (20 November 1945 to 1 October 1946) 24 prominent members of the Nazi leadership were judged and convicted. In October 1946, a number of those convicted were put to death. 12 of them received a death penalty based primarily on crimes against humanity that they had committed. 7 people had to serve prison sentences and 3 were acquitted. The NSDAP, the SS, the SA, the German army command, the SD, the Gestapo, and other Nazi organisations were also put on trial, found guilty, and declared criminal organisations.

PREJUDICE
Prejudice is an often negative judgment based on stereotypes about a person or group of people.

ROMA AND SINTI
‘Gypsies’ is a commonly used term, often considered pejorative, to describe Romani people. The principal Romani groups are Roma and Sinti. The Nazis regarded this group as racially inferior and dangerous to the ‘Aryan society’. During the Second World War approximately one million Roma and Sinti lived in Europe. Historians calculate that the number of Roma and Sinti murdered by the Nazis and their collaborators lies between 220,000 and 500,000. The Roma term for the Holocaust is ‘Pharrajimos’ (cutting, fragmentation, destruction), its remembrance day is 2 August (the date on which the Nazis eradicated the Roma and Sinti camp in Birkenau).

SA (STURMABTEILUNG)
(Stormtroopers) Formed in 1921, it consisted of members of the NSDAP who had volunteered to organise into paramilitary units that played a key role in the party’s access to power. They defended the party’s political assemblies from its opponents’ attacks and actively prevented other events, often through violence. Until 1934 the organization operated as a kind of auxiliary police, but after the Night of the Long Knives – when some of its key figures were assassinated – its significance waned.

SOVIET UNION
Union of Soviet Socialist Republics (USSR). It was founded in 1922 after the Russian revolution, and consisted of fifteen republics. In 1991, the Soviet Union was dissolved.

SS (SCHUTZSTAFFEL)
Nazi party organisation that was originally created as Hitler’s bodyguard. It was partly responsible for the killing squads that murdered political opponents and ‘racial’ minorities. They were responsible for the systematic murder of millions of people in the death camps.

STEREOTYPES
Stereotypes are generalisations. They are general notions and images of people and groups that are lurking at the back of our brains.

STAR OF DAVID
This is a symbol of identity of the religious Jewish people. It is named after Jewish king David. During the Second World War, the Nazis and their collaborators twisted its original meaning. Jews were forced to wear the Star of David on their clothes in Germany and most countries under Nazi control, beginning with occupied Poland in 1939.

SYNAGOGUE
The synagogue is a hall for assembly or prayer, the Jewish place of worship. Members of the religious Jewish communities gather here to pray, celebrate and study the Torah.

TRANSIT CAMP
Camp in which Jews were held prior to their deportation to concentration and extermination camps. Transit camps were founded primarily in Western-Europe: Drancy (France), Mechelen (Belgium) and Westerbork (the Netherlands).

TREATY OF VERSAILLES
The Treaty of Versailles (1919) was a treaty concluded between Germany and the Allied Forces that formally concluded the First World War. According to the Treaty, Germany had been primarily responsible for all the loss and damage of the First World War. As a consequence, Germany lost part of its territory and was forced to pay large amounts to other countries that had suffered from the war.

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS
The Universal Declaration of Human Rights (UDHR) is a milestone document in the history of human rights which arose directly from the experiences of the Second World War. Drafted by representatives from different legal and cultural backgrounds from all regions of the world, the Declaration was proclaimed by the United Nations General Assembly in Paris on 10 December 1948. It sets out, for the first time, the fundamental human rights that are to be universally protected. The Declaration consists of a preamble and thirty articles about all civil, economic, cultural, political and social rights to which all human beings are inherently entitled.

WANNSEE CONFERENCE
Meeting of senior Nazi leaders and officials in a villa outside of Berlin on 20 January 1942 to discuss the ‘Final Solution’. The aim of the meeting was to discuss the murder of the European Jews, its organisation, logistics and material requirements.

Timeline of events

12 May: Otto marries Edith Holländer in Aachen.	1925	*18 July:* The first edition of Adolf Hitler's 'Mein Kampf' is released.
16 February: Margot Frank is born in Frankfurt am Main.	1926	*15 February:* The unemployment rate reaches a new peak in Germany: one million people are without jobs.
12 June: Anne Frank is born in Frankfurt am Main.	1929	*25 October:* The stock market crash in New York results in the start of the economic crisis.
March: The Frank family moves to Aachen to live with Edith's mother.	1933	*30 January:* Hitler becomes Chancellor of Germany, leading a coalition of Nazis and conservatives. *1 April:* First officially organised boycott of Jewish shops.
15 September: Otto Frank launches Opekta, his new business in Amsterdam. Edith, Margot and Anne come to Amsterdam between September 1933 and February 1934.	1934	*30 June – 2 July:* Night of the Long Knives: Hitler sanctions the murder of his Nazi and conservative opponents.
	1935	Nuremberg Laws passed.
	1937	*May:* The Dutch Government decides to close the borders for Jewish refugees.
	1938	*5 October:* Passports of German Jews stamped with letter 'J'. *9 November:* Kristallnacht
12 June: Anne celebrates her 10th birthday with her girlfriends.	1939	*1 September:* German invasion of Poland begins the Second World War. Immediately followed by mass killings of Polish intellectuals and others.
	1940	*10 May:* The Germans invade The Netherlands, Belgium and Luxemburg. *14 June:* German troops occupy Paris. First transport of Polish political prisoners to Auschwitz.
Summer: When trying to get a visa for his family to America, Otto Frank's efforts are unsuccessful. *October:* Margot and Anne start going to the Jewish Lyceum. *December:* Otto Frank formally resigns from leading the company in order to protect it from being seized by the Nazis. From that point on, his colleagues are leading it. Otto continues working in the backround.	1941	*25 February:* General strike in Amsterdam in protest against the persecution of the Dutch Jews. *22 June:* Operation Barbarossa. Germany starts the invasion against the Soviet Union. *11 December:* Germany declares war on the USA, following Japanese attack on Pearl Harbor (7 December).
12 June: Anne receives a diary for her 13th birthday. *5 July:* Margot receives a call-up for 'Work expansion in Germany'. *6 July:* Otto, Edith, Margot and Anne go into hiding. *13 July:* Hermann, Auguste and Peter van Pels move into the hiding place. *16 November:* The 8th person arrives at the hiding place: Fritz Pfeffer	1942	*20 January:* Leading National Socialists meet in Wannsee, a suburb of Berlin. The topic is the systematic extermination of the European Jews (the so called 'Final Solution'). *29 April:* The Star of David is implemented in The Netherlands. *11 June:* Adolf Eichmann orders the start of the deportation of Jews from The Netherlands, Belgium and France within the next weeks. *14 July:* The systematic transport of Dutch Jews to Westerbork starts.

	1943	*18 February:* After the defeat of the German army in Stalingrad, Propaganda minister Joseph Goebbels announces the 'total war'. *April:* The Bergen-Belsen concentration camp in the north-west of Germany is set up.
4 August: The eight people in hiding are betrayed and arrested. *8 August:* They are taken from prison in Amsterdam to the Westerbork transit camp. *3 September:* They are deported to Auschwitz-Birkenau by the last train leaving Westerbork to this camp. *Beginning of October:* Hermann van Pels dies in the Auschwitz gas chambers. *Around 28 October:* Anne and Margot Frank and Auguste van Pels are moved to the German Bergen-Belsen concentration camp. *20 December:* Fritz Pfeffer dies in the Neuengamme concentration camp.	1944	*6 June:* D-Day. The Allies land in Normandy.
6 January: Edith Frank dies in Auschwitz-Birkenau. *27 January:* Otto Frank is liberated from Auschwitz by the Red Army. *February:* Auguste van Pels is deported from Bergen-Belsen to Buchenwald and further on to Theresienstadt. She dies there in the spring of 1945. *February:* Margot and Anne die in Bergen-Belsen. *5 May:* Peter van Pels dies in Mauthausen. *3 June:* Otto Frank returns to Amsterdam.	1945	*27 January*: Auschwitz-Birkenau is liberated by the Red Army. *15 April:* Bergen-Belsen is liberated by the British Army. *7 May:* Germany surrenders to the Allies. *14 August:* After the first atomic bomb has been dropped on 6 August, Japan accepts the Allies' conditions of the ceasefire. The Second World War is over.

සමාප්ති වාක්‍යය
ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් පිළිබඳ මතකයේ සිහිවටනයක් ලෙස නම් කර ඇති අතර නාසි යුගය සහ සමූලඝාතනය පිළිබඳ ජනතාව දැනුවත් කරයි.

ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්ගේ කතාවත්, ඇගේ ජීවිතය සහ මරණය වටා ඇති සිදුවීම්වලිනුත් අදද අපට බොහෝ දේ උගත හැක. ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස අප සියලු දෙනා අගතියට සහ වෙනස් කොට සැලකීමට එරෙහි වී නිදහස සුරක්ෂිත කරන ලෙස ඉල්ලා සිටින්නේ කෙසේද යන්න පෙන්වයි. තවද මිනිස් අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීමත් සියලු දෙනා ඇතුළත් ප්‍රජාතාන්ත්‍රවාදී සමාජයක් ඇති කිරීමට වෙහෙස විය හැකි ආකාරයද පෙන්වයි. එහි ක්‍රියාකාරකම් මගින් ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස, ලොව පුරා ජනතාව මෙම පරමාදර්ශවලට සක්‍රිය ලෙස කැපවීම දිරිමත් කිරීමට අපේක්ෂා කරයි.

උපහාර

රචනය
Menno Metselaar
Ruud van der Rol
(ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස)

සැලසුම සහ නිපැයුම
Ecrivus Multimedia
Joost Luk, Gouda
Joséphine de Man, Anne Frank House, Amsterdam

ග්‍රැෆික් නිර්මාණය
Ecrivus Multimedia
Joost Luk, Gouda

පරිවර්තනය
Ecrivus International (Translation Company)

නිවැරදි කිරීම
Ecrivus International (Translation Company)

මුද්‍රණය
Expo Display Service, Apeldoorn

© Anne Frank Stichting, Amsterdam, 2003
© Anne Frank Fonds, Basle, ඇන් ෆ්‍රෑන්ක්ගේ සියලු වදන් වෙනුවෙනි

සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවසේ ලිඛිත අනුමැතියෙන් තොරවා මෙම කෘතියේ කිසිම කොටසක් පිටපත් කිරීමා විද්‍යුත් දත්ත පදනමක ගබඩා කිරීම සහ/ හෝ ඡායා පිටපත් කිරීමා පටිගත කිරීම හෝ විද්‍යුත් හෝ වෙනත් යම් ආකාරයකින් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම නොකළ යුතුයි මෙම එකතුවේ උධෘත එකක් හෝ වැඩි ගණනක් හෝ වෙනත් කෘතීන් ලබා ගැනීමට ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් පදනම අමතන්න්

ඡායාරූප සඳහා ස්තුතිය

Ariodrome Luchtfotografie, ලේලිස්ටාඩ් |
Fotocollectie Anne Frank Stichting, ඇම්ස්ටර්ඩෑම් |
ANP-foto, ඇම්ස්ටර්ඩෑම් |
Archiv Ernst Klee, ෆ්‍රෑන්ක්ෆුට් අම් මේන් |
Archiv für Kunst und Geschichte, බර්ලින් |
Bildarchiv Abraham Pisarek, බර්ලින් |
Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz, බර්ලින් |
Allard Bovenberg, ඇම්ස්ටර්ඩෑම් |
Bundesarchiv, කොබ්ලන්ස් |
Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher Sinti und Roma, හයිඩල්බර්ග් |
Galerie Bilderwelt, Reinhard Schultz, බර්ලින් |
Imperial War Museum, ලන්ඩන |
Informatiecentrum Nederlands Rode Kruis, collectieOorlogsarchief, ඩෙන් හාග |
Institut für Stadtgeschichte, Frankfurt am Main |
Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis, බ්‍රසල් |
Landesbildstelle, බර්ලින් |
Maria Austria Instituut, ඇම්ස්ටර්ඩෑම් |
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, ඇම්ස්ටර්ඩෑම් |
Arnold Newman, නිව්යෝක්|
Prentenkabinet der Rijksuniversiteit Leiden/ Foto: Emmy Andriesse |
Eric van Rootselaar, Retranchement |
Spaarnestad Fotoarchief, Haarlem |
United States Holocaust Memorial Museum, වොෂින්ටන් DC |
Verzetsmuseum, ඇම්ස්ටර්ඩෑම් |
Yad Vashem, ජෙරුසලම්

ලැබුණු ස්ථානය නොදන්නා ඡායාරූප කිහිපයක් මෙහි ඇතුළත් කර ඇති ඔබ මෙම ඕනෑම ඡායාරූපයක් හඳුනා ගත්තොත් කරුණාකර ඇන් ෆ්‍රෑන්ක් නිවස අමතන්න්